

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Pedagogická fakulta

SOCIALIA 2019

„Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí ?“

**Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019,
ktorá sa konala v hoteli Šachtička pri Banskej Bystrici v dňoch 17. – 18.
októbra 2019**

Banská Bystrica
2019

Názov: „*SOCIALIA 2019* „*QUO VADIS SOCIÁLNA PEDAGOGIKA V 21. STOROČÍ?*“

Vedecký redaktor:

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.

Výkonní redaktori:

doc. PhDr. Mário Dulovics, PhD.

doc. PhDr. Miriam Niklová, PhD.

Recenzenti:

prof. zw. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki

doc. PaedDr. Ctibor Határ, PhD.

Grafický návrh obálky:

doc. Ing. Martin Hronec, PhD.

Zborník je výstupom riešenia projektov KEGA a je financovaný z prostriedkov:

KEGA č. 027UMB-4/2019 pod názvom „Aktualizačné vzdelávanie pre sociálnych pedagógov základných a stredných škôl“ hlavnou riešiteľkou projektu je prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.

Zborník prešiel vedeckou korektúrou. Za jazykovú a obsahovú stránku zodpovedajú autori.

ISBN 978-80-557-1646-6

OBSAH

Pozdravné príhovory

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD., hlavná garantka konferencie

doc. Ing. Vladimír Úradníček, PhD., prorektor UMB

prof. PaedDr. Štefan Porubský, PhD., dekan PF UMB

prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc., PF UHK

HLAVNÉ REFERÁTY V PLÉNE

Blahoslav Kraus: Trendy v sociálnej pedagogike na počátku 21. storočia	15
Jolana Hroncová: Sociálna pedagogika a profesia sociálneho pedagóga na Slovensku – ich vývoj, špecifiká a problémy, s osobitným zreteľom na „Banskobystrickú školu sociálnej pedagogiky“	25
Marek Walancik: Poľská sociálna pedagogika a jej transformácia po spoločenských zmenách	36
Jakub Hladík: Sociálna pedagogika v ČR: rizika a príležitosti pro následující období	44
Miriam Niklová: Sociálna pedagogika vo Fínsku v komparácii so Slovenskou sociálnou pedagogikou	48

Vystúpenia v sekciách

Sekcia č. 1: „Sociálna pedagogika v Európe v 21. storočí, jej zameranie a inštitucionalizácia“

Dana Hanesová: Internacionálna dimenzia sociálnej pedagogiky 21. storočia	58
Peter Ondrejko: Mládež alebo mladá generácia?.....	66
Jiří Semrád: Sociálna a sociálne orientovaná pedagogika	72
Iva Junová: Evaluace studia sociální pedagogiky z pohledu absolventů Katedry sociální pedagogiky PdF UHK	74
Katarzyna Kuziak: Opieka nieformalna wyzwaniem dla pomocy społecznej	78
Monika Nová: Vymedzení vztahu sociální pedagogiky a sociální práce v kontextu práce s menšinami	83
Lucia Galková - Katarína Kurčíková: Storytelling ako možnosť aktualizácie vzdelávania sociálnych pedagógov a ich pomáhajúcich profesionálov	88
Mário Dulovics: Prevencia online rizikového správania v školskej sociálno-výchovnej práci – nevyhnutnosť aktualizácie vzdelávania sociálnych pedagógov	92
Hana Kocurová – Veronika Vrabcová: Prevencia problémového správania a sociálno-patologických javov u žiakov prostredníctvom predmetov etická výchova a výtvarná výchova	96
Sekcia č. 2: „Sociálny pedagóg ako pomáhajúca profesia – nové výzvy, aktuálne problémy a možnosti ďalšieho vzdelávania“	
Jolana Hroncová: Vzťah sociálnej pedagogiky a sociálnej práce na Slovensku – historické aspekty a súčasnosť	104
Renáta Orosová: Možnosti spolupráce triedneho učiteľa a sociálneho pedagóga pri tvorbe pozitívnej klímy triedy	111

Miroslav Procházka - Marie Najmonová - Miluše Vítečková: Sociální pedagog a jeho uplatnění v týmu školního poradenského pracoviště	117
Darina Bačová: Profesionální rozvoj sociálních pedagogů na Slovensku	124
Jan A. Malinowski: Czas wolny jako narastający problem pedagogiki społecznej XXI wieku – wyzwania dla kształcenia pracowników socjalnych	132
Alena Knotková: Sociální pedagog v prostředí domovů mládeže a internátů	138
Petra Ambrožová: Role sociálního pedagoga v práci s klimatem školy	140
Iva Jedličková: Další profesní vzdělávání sociálních pedagogů v České republice: jeho východiska a příležitost pro univerzity	143
Joanna Żeromska-Charlińska: Nieoczywisty status przyszłego pedagoga socjalnego	149
Vlasta Belková: Miesto odborných zamestnancov pri integrácii žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v škole	155
Urszula Kempieńska - Katarzyna Balcer - Małgorzata Safandowska: Pomoc i wsparcie dla samotnych matek na przykładzie działalności Fundacji „Samotna Mama” we Włocławku	159
Vlasta Cabanová – Dušan Polonský: Rozvoj sociálnej pedagogiky v regióne severozápadného Slovenska (k profilácii sociálnych pedagogov na Žilinskej Univerzite v Žiline)	164
Olimpia Gogolin – Eugeniusz Szymik: Działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Rybniku a przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów	170
Elżbieta Łuczak: Problemy egzystencjalne osób bezdomnych ważnym wyzwaniem polityki socjalnej polskiego społeczeństwa	174
Dariusz Sarzała: Praca socjalna w kontekście readaptacji społecznej skazanych – propozycje dotyczące wypracowania modelu działań w tym zakresie	180
Sekcia č.3: „Participácia sociálnych pedagogov na prevencii a riešení sociálnych ohrození detí a mládeže“	
Václav Bělík - Stanislava Hoferková: Pohledy na rizikové chování jako téma současné sociální pedagogiky – pedagogové a rodiče	186
Petra Jedličková - Katarína Hollá: Sexting a možnosti intervencie prostredníctvom inštrumentálneho obohacovania	192
Petra Jedličková: Úloha sociálneho pedagoga a školského špeciálneho pedagoga pri riešení sociálno-patologických javov	197
Jan Hynek - Marie Najmonová - Miroslav Procházka: Řešení nevhodného chování žáka v součinnosti se sociálním pedagogem	204
Danuta Borecka-Biernat: The role of self-esteem and the sense of control of the environment in regulation of coping strategies in youth in situations of social conflict	210
Josef Kasal: Etika jako nosný pilíř práce sociálního pedagoga	221
Stanislav Pelcák: Determinanty chování souvisejícího se zdravím u seniorů 65+	226
Martin Knytl - Barbora Spěváková Možnosti rodičů v prevenci online rizikového chování dětí	232
Kamil Janiš - Vladimíra Kocourková: Rizikové faktory médií jako činitele vývoje jedince	228
Katarzyna Wasilewska-Ostrowska: Homelessness as a lasting problem in social welfare (Bezdomnosť jako nieprzemijajúcy problem w pomocy społecznej)	243

Jerzy Czolgoszewski: Pedagog penitencjarny - jego rola i zadania w systemie społecznej readaptacji skazanych po opuszczeniu zakładu karnego.....	250
Malgorzata Kitlinska-Król - Izabela Bieńkowska: Współpraca nauczycieli i rodziców na rzecz profilaktyki społecznej	258
Łukasz Kubieniec: Edukacja seksualna osób niepełnosprawnych intelektualnie- studium przypadku. Refleksje z realizacji programu przygotowującego osoby niepełnosprawne intelektualnie w stopniu głębszym do pełnienia roli kobiety i mężczyzny w dorosłym życiu	269
Martin Hronec: Možnosti participácie školských sociálnych pedagógov v prevencii záškoláctva a potencionálnej nezamestnanosti u žiakov	276
Miriam Niklová: Rizikové správanie žiakov v prostredí internetu a možnosti jeho prevencie prostredníctvom rozvíjania kritického myslenia	281
Sekcia č.4: „Perspektívy rozvoja a sociálne aspekty spoločensky zodpovedného podnikania“	
Štefan Hronec - Jana Hroncová Vicianová - Martin Hronec: Spoločenská zodpovednosť obyvateľov SR v environmentálnej oblasti	293
Jozef Bača - Darina Bačová: Economy of Communion as a model of the socially responsible entrepreneurship and its application in practice in commercial and non-profit institutions	308
Mária PISOŇOVÁ: Odchod zamestnancov do dôchodku v kontexte personálneho a vekového manažmentu	312
Záver z rokovania medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019	319
Program medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019	321
Fotodokumentácia z medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019	330

OTVORENIE MEDZINÁRODNEJ VEDECKEJ KONFERENCIE SOCIALIA 2019

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.

Vážený pán prorektor
Vážený pán dekan
Ctení hostia
Milé kolegyně, vážení kolegovia
Milé študentky a študenti

Mám tú česť a potešenie zároveň, privítať Vás v mene organizátorov konferencie i v mene svojom na XXIII. ročníku Medzinárodnej vedeckej konferencie „SOCIALIA 2019“ pod názvom „*Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí?* Všetci Ste srdečne vítaní v Banskej Bystrici, v horskom hoteli Šachtička.

Dnešný XXIII. ročník Medzinárodnej vedeckej konferencie „SOCIALIA 2019“ nadväzuje na tradície predchádzajúcich ročníkov medzinárodných vedeckých konferencií SOCIALIA, rodiskom ktorých je Pedagogická fakulta UHK Hradec Králové. S dovoľením tejto spriatelenej fakulty sa na pôde Pedagogickej fakulty UMB konali viaceré ročníky tejto konferencie a síce: SOCIALIA 2007, 2009, 2011, 2014, 2017 a v tomto roku 2019.

Cieľom medzinárodnej konferencie „SOCIALIA 2019“ je:

- nadviazať na výsledky predchádzajúcich ročníkov konferencií SOCIALIA pre zintenzívnenie ďalšieho rozvoja spolupráce medzi odborníkmi v oblasti prevencie a riešenia súčasných sociálnopatologických javov v krajinách V4 i v iných krajinách Európskej únie, s osobitným zreteľom na deti a mládež,
- podnietiť medziodborovú výmenu skúseností a poznatkov z oblasti prevencie sociálnopatologických javov z aspektu pomáhajúcich profesií, pedagogických a spoločenských vied, s osobitným zreteľom na inštitucionalizáciu sociálnej pedagogiky a asociácie sociálnych pedagógov,
- prehľbiť a nadviazať ďalšiu vzájomnú interdisciplinárnu spoluprácu odborníkov sociálnych a ekonomických vied pri riešení spoločenských problémov.

V mene organizátorov konferencie a tiež aj ako jej hlavná garantka si dovoľujem si medzi nami srdečne privítať:

- Pána prorektora UMB doc. Ing. Vladimíra Úradníčka, Ph.D.
- pána dekana Pedagogickej fakulty UMB prof. PaedDr. Štefana Porubského, PhD.
 - osobitne chcem privítať našich ctených hostí z vysokých škôl v ČR, PR a zo Slovenska, ktorí prijali naše pozvanie zúčastniť sa na SOCIALII 2019 na pôde našej fakulty, s väčšinou z Vás dlhodobo naša Katedra pedagogiky spolupracuje,
 - zároveň chcem privítať spoluorganizátorov našej konferencie a síce kolegyně a kolegov z Pedagogickej fakulty UHK v Hradci Králové, Akadémie WSB w Dabrowie Gorniczkej, kolegyně a kolegov z Ekonomickej fakulty UMB v Banskej Bystrici a tiež členky a členov Asociácie sociálnych pedagógov, o.z., zo SR,
 - ďalej chcem privítať a osobite poďakovať cteným kolegyniam a kolegom, ktorí prijali pozvanie na vystúpenie v plenárnom rokovaní konferencie SOCIALIA 2019 a síce pánu prof. B. Krausovi, pánu prof. M. Walancikovi, pánu dr. Jakubovi Hladíkovi a pani doc. M. Niklovej. Pri výbere plenárnych vystúpení sme kládli dôraz na zastúpenie vysokoškolských odborníkov, ktorí sa zaoberajú problematikou sociálnej pedagogiky a sociálnych pedagógov v teoreticko-metodologickej rovine v Českej, Poľskej a Slovenskej republike,
 - vítame tiež kolegyně a kolegov z Ekonomickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, ktorí sú tiež spoluorganizátormi tejto konferencie,

- po prvýkrát sa na medzinárodnú konferenciu SOCIALIA 2019 prihlásili aj kolegyne a kolegovia z Asociácie sociálnych pedagógov o.z. v SR, ktorá vznikla v roku 2018.
- Na tomto mieste vyjadrujem hlboké poďakovanie pánom recenzentom zborníka SOCIALIA 2019, menovite pánovi prof. Andrzejovi Radziejewicz-Winnickému z Poľskej republiky a pánovi doc. Ctiborovi Határovi, PhD., ktorí už posudzujú príspevky účastníkov konferencie SOCIALIA 2019.

Želám Vám, milé kolegyne a vážení kolegovia, odborne bohatý a príjemný pobyt na medzinárodnej konferencii SOCIALIA 2019, ktorá sa koná v krásnom prírodnom prostredí v horskom hoteli Šachtička. Dovoľujem si Vám pripomenúť, že v roku 2019 uplynulo 25 rokov od začiatku vzdelávania sociálnych pedagógov a rozvoja sociálnej pedagogiky na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V hlavnom referáte budem preto tomuto výročiu venovať väčšiu pozornosť.

Týmto považujem medzinárodnú vedeckú konferenciu SOCIALIA 2019 za otvorenú.

Prosím o slávnostné príhovory, našich ctených hostí, ktorí prišli pozdraviť účastníkov našej konferencie SOCIALIA 2019, za čo im v mene organizátorov konferencie úprimne ďakujem.

Prosím o príhovor pána prorektora UMB doc. Ing. Vladimíra Úradníčka, Ph.D

- Prosím o príhovor pána dekana Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici doc. PaedDr. Štefana Porubského, PhD.
- Prosím o vystúpenie pána prof. Blahoslava Krausa z Pedagogickej fakulty UHK v Hradci Králové

Ďakujem našim cteným hosťom za slávnostné príhovory a čas, ktorý nám venovali.

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.
hlavná garantka

SLÁVNOSTNÝ PRÍHOVOR PROREKTORA UNIVERZITY MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
doc. Ing. Vladimíra Úradníčka, PhD.

Milé dámy, vážení páni, ctení hostia,

som veľmi rád, že môžem byť dnes prítomný na otvorení už XXIII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA 2019, ktorá má podtitul „*Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí ?*“

Na úvod mi dovoľte tlmočiť pozdrav pána rektora Hiadlovského, ktorý z dôvodu zahraničnej pracovnej cesty nemohol prísť osobne pozdraviť toto auditórium.

Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici je hlavným organizátorom medzinárodnej vedeckej konferencie SOCIALIA po šiestykrát, keď ju v minulosti organizovala postupne v rokoch 2007, 2009 (vtedy, t.j. pred 10. rokmi po prvýkrát práve tu na Šachtíčkách), ďalej v rokoch 2011, 2014 a 2017.

Veľmi rád by som sa pripojil k slovám pani profesorky Hroncovej.

Veľmi pekne Vás všetkých vítam, ale dovoľte mi osobitne srdečne privítať spoluorganizátorov konferencie – v prvom rade pána profesora Blahoslava Krausa a pána docenta Václava Bělíka z Katedry sociálnej patológie a sociológie Pedagogickej fakulty Univerzity Hradec Králové ako aj všetkých ich kolegov, ktorí k nám prišli z univerzity, na ktorej myšlienka konferencie SOCIALIA vznikla, kde má táto konferencia svoje korene, kde sa uskutočnila po prvýkrát v roku 1997. Z fakulty, ktorá organizovala v histórii konferencie jednoznačne najviac jej ročníkov. Srdečne vítam tiež zástupcov druhého spoluorganizátora konferencie: pána profesora Mareka Walancika, vedúceho Katedry pedagogiky spolu s jeho kolegami z Akadémie WSB w Dąbrowiej Górniczej. Hlavným a domácim organizátorom konferencie je Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorej v tomto roku asistujú pri organizovaní občianske združenie *Asociácia sociálnych pedagógov* a osobitnú sekciu vytvorili aj kolegovia z Ekonomickej fakulty našej univerzity. Veľká vďaka za zorganizovanie tohto cenného podujatia patrí všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k tomu, že sa tu na Šachtíčkách pri Banskej Bystrici môžeme v týchto dvoch dňoch stretnúť. Určite mi dáte za pravdu, že najväčšiu zásluhu na tom má pani profesorka Hroncová so svojím tímom a celý organizačný výbor konferencie, ktorému predsedá pán doc. Dulovics. Veľká vďaka Vám kolegovia a študentky z Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Rád by som na tomto mieste tiež osobitne privítal pani magisterku Dušanu Bielešzovú, zodpovednú redaktorku časopisu *Manažment školy v praxi*, ktorý vydáva Wolters Kluwer Bratislava a pána magistra Jakuba Hladíka, Ph.D., ktorému zároveň gratulujem k včerajšej úspešnej habilitácii na našej pedagogickej fakulte a vyslovujem presvedčenie, že v najbližších dňoch mu bude môcť pán rektor Hiadlovský vystaviť a podpísať docentský dekrét.

Samozrejme veľmi srdečne vítam aj všetkých ostatných zahraničných a domácich účastníkov konferencie. Buďte vítaní a cíťte sa u nás ako medzi priateľmi.

Ako som už uviedol, po prvýkrát sa podujatie SOCIALIA uskutočnilo na pôde Univerzity Hradec Králové v roku 1997. Ďakujem pani profesorky Hroncovej, že mi umožnila oboznámiť sa so zborníkmi, ktoré v priebehu existencie konferencie boli publikované. V nich som si všimol prvé výročie, ktoré spomeniem. Presne pred 20. rokmi – v roku 1999 – na treťom ročníku sa po prvýkrát na tejto konferencii v Hradci Králové aktívne zúčastnili aj naši kolegovia z Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela a pani profesorka Hroncová vystúpila s príspevkom na tému „*Vývinové tendencie a súčasný stav delikvencie mladistvých v Slovenskej republike s osobitným zreteľom na banskobystrický kraj*“.

Druhým výročím, na ktoré by som rád upriamil Vašu pozornosť, je 175. výročie udalosti, ktorá istým spôsobom rozhodujúcou mierou prispela k terminologickému vymedzeniu pojmu „sociálna pedagogika“.

V roku 1844 vtedy 34 ročný Karl Wilhelm Eduard Mager v májovom čísle ním vydávanej Pedagogickej revue v glose k názorom dr. Curtmanna (v časti Škola a život) napísal, dovoľte mi citovať v origináli:

schlechthin ohne Rest aufgehen. Es ist gewiss, dass die neuere Pädagogik seit Locke, Rousseau, den Philanthropisten, Pestalozzi, Herbart, Benecke u. A. den Fehler hat, nur Individualpädagogik zu sein, und darum habe ich mehrmals darauf hingewiesen, dass jetzt die Wissenschaft weiter gefasst, dass sie durch die Staats- oder Collectivpädagogik vervollständigt, auch der Gesichtspunkt des Platon und Aristoteles wieder genommen werden muss — freilich so, dass man sich in dieser Social-Pädagogik über die Ideen der Alten erhebt, nicht aber, wie unsre Radicale und Absolutisten sie nur wieder aufwärmt.

"Es ist gewiss, dass die neuere Pädagogik seit Locke, Rousseau, den Philanthropisten, Pestalozzi, Herbart, Benecke u. A. den Fehler hat, nur Individualpädagogik zu sein, und darum habe ich mehrmals darauf hingewiesen, dass jetzt die Wissenschaft weiter gefasst, dass sie durch die Staats- oder Kollektivpädagogik vervollständigt, auch der Gesichtspunkt des Platon und Aristoteles wieder genommen werden muss - freilich so, dass man sich in dieser Social-Pädagogik über die Ideen der Alten erhebt, nicht aber, wie unsere Radicale und Absolutisten sie nur wieder aufwärmt."¹

V uvedenej pasáži Karl Mager po prvýkrát v dejinách použil termín „sociálna pedagogika“. Táto pasáž jasne vyjadruje Magerovu sociálno-pedagogickú systematiku. Podľa názoru prof. Dr. Carstena Müllera, ktorý publikoval v roku 2015 v článku „Karl Mager und die Erfindung des Begriffs „Social-Pädagogik““ v časopise Jugendhilfe, Heft 4/2015 na s. 270-273 bol Karl Mager presvedčený, že sociálna pedagogika má sprostredkovať individuálne vzdelávanie kolektívnym alebo štátnym vzdelávaním takým spôsobom, že individualita a kolektivita nebudú predstavovať protiklady, ale majú vyzdvihovať a využívať výhody každej z uvedených súčastí.²

V slávnostnom príhovore pani rektorky Kosovej pred piatimi rokmi boli vyzdvihnuté tri ďalšie výročia. Keďže od SOCIALIE 2014 uplynulo päť rokov, máme tu opäť, tentokrát polookrúhle jubileá.

Pred 35 rokmi vyšlo v roku 1984 pod vedením pána prof. Krausa prvé spoločné dielo pedagógov Pedagogickej fakulty v Hradci Králove a v Banskej Bystrici „Sociológia výchovy“, ktoré vytvorilo základ nielen odbornej orientácie našej banskobystrickej pedagogiky, ale aj mimoriadne intenzívnej spolupráce týchto dvoch vysokoškolských pracovísk, ktorá pretrváva do dnešných dní a možno by som doplnil, že vo viacerých prípadoch sa už stala spoluprácou nielen na úrovni kolegov, ale aj na úrovni priateľov. Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici patrí medzi prvé fakulty, ktoré začali pripravovať sociálnych pedagógov a aj

¹ Dostupné online 17. 10. 2019 na: https://goobiweb.bbf.dipf.de/viewer/image/101099008x_0008/408/LOG_0032/

² Dostupné online 17. 10. 2019 na: <https://www.fachportal-paedagogik.de/literatur/vollanzeige.html?FId=1078277#vollanzeige>

v súčasnosti je považovaná za pracovisko, na ktorom sa sociálna pedagogika rozvíja v slovenskom prostredí najintenzívnejšie.

Pred približne mesiacom uplynulo 25 rokov odvtedy, čo sa v akademickom roku 1994/1995 začalo na tejto katedre vzdelávanie sociálnych pedagógov v magisterskom stupni štúdia, ktoré pôvodne nadviazovalo na bakalárske štúdium sociálnej práce a vychovávateľstva, v súčasnosti je pokračovaním bakalárskeho študijného programu pedagogika – vychovávateľstvo. Akcelerácia nielen pedagogickej činnosti v oblasti sociálnej pedagogiky, ale aj významná vedeckovýskumná a publikačná činnosť, intenzívna spolupráca s inými vysokými školami na Slovensku a v zahraničí – osobitne práve s Českou republikou a s Poľskom – vyústila do kreovania „*Banskobystrickej školy sociálnej pedagogiky*“. Podľa slov pani profesorky Jolany Hroncovej, dnes už označovanej za nestorku slovenskej sociálnej pedagogiky, to bolo práve pred 15. rokmi. Som názoru, že obdobie od roku 2004 môžeme považovať v prostredí slovenskej sociálnej pedagogiky za mimoriadne plodné a úspešné práve vďaka banskobystrickej škole. V uvedenom období bolo úspešne riešených množstvo domácich vedeckých projektov – či už v rámci grantových agentúr VEGA a KEGA, projektov štátnej objednávky, ale aj projektov realizovaných v rámci medzinárodnej spolupráce a iných domácich schém. Ich výstupy boli pravidelne prezentované na rôznych vedeckých fórach, publikované vo vedeckých monografiách, odborných knižných publikáciách, vedeckých a odborných časopisoch, zborníkoch a našli svoje odzrkadlenie tiež vo vysokoškolských učebniciach.

Pani profesorka Hroncová v rozhovore pre časopis *Sociální pedagogika* v roku 2014 na otázku:

„V čom spočíva „kúzlo“ sociálnej pedagogiky, v čom je jej jedinečnosť?“ odpovedala slovami:

„Aj keď som sa hlboko zamyslela nad vašou otázkou, neprišlo mi na um žiadne „kúzlo“, ktoré by bolo typické pre sociálnu pedagogiku. Myslím si, že sociálna pedagogika na „kúzla“ veľmi neverí. V rámci vysokoškolskej prípravy sociálnych pedagógov upozorňujeme študentov skôr na možné problémy v sociálno-výchovnom pôsobení v práci s marginalizovanými a sociálne znevýhodnenými skupinami detí a mládeže, kde bude nevyhnutné každodenné sebaovládanie pri prekonávaní prekážok a problémov, ďalej výrazné prosociálne správanie, pedagogický optimizmus a hlboká viera v pozitívnu zmenu človeka. Za skutočné kúzlo v rámci sociálnej pedagogiky by som považovala, keby sme sa konečne preniesli z pozície „sociálneho hasiča“ a „pedagogiky núdzových stavov“, ktoré boli typické pre sociálnu pedagogiku 19. a 20. storočia, do pozície ofenzívnej sociálnej pedagogiky, ktorá vzniku sociálno-výchovných problémov u detí a mládeže skutočne predchádza a je nápomocná pri pozitívnom rozvoji detí a mládeže. Odpoveď na otázku, ako to dosiahnuť, je zatiaľ veľmi ťažká. „Jedinečnosť“ sociálnej pedagogiky je tiež ťažké definovať, pretože od jej vzniku stále pretrváva značný názorový pluralizmus pri vymedzovaní jej predmetu a zamerania nielen v zahraničí, ale aj u nás. Každá teória, ale i „školy sociálnej pedagogiky“, majú svoje špecifiká a priority, v ktorých možno vidieť ich jedinečnosť a odlišnosť od iných. Zároveň majú aj mnoho spoločných záujmov. Ja vychádzam z pedagogického optimizmu, že práca sociálnych pedagógov bude spoločensky viac akceptovaná, a predovšetkým celá spoločnosť láskavejšia, mravnejšia a lepšia. Súčasná spoločnosť má mnoho problémov, ktoré výrazne ovplyvňujú aj správanie u detí a mládeže. Keď zlyhávajú pri vývine človeka základné výchovné činitele, dôsledky ich zlyhania nedokážu vyriešiť iba sociálni pedagógovia. V tomto zmysle sú stále aktuálne myšlienky J. A. Komenského, ktorý už v 17. storočí zdôrazňoval, že „prevýchova je omnoho ťažšia než výchova“, respektíve, že kto „prospieva vo vedomostiach a stráca na mravoch, viac stráca než

získava“. Zvýšenie kvality výchovy v rodine a škole a tiež celková „náprava vecí verejných“ by síce odobrali prácu nám, sociálnym pedagógom a iným pomáhajúcim profesionálom, pretože „čím je v spoločnosti horšie, tým je pomáhajúcim profesiám lepšie“ (no platí to aj naopak), no určite by to prospelo deťom a mládeži.“

Konferencia Socialia 2019 má ambíciu hľadať odpoveď na základnú otázku – „Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí?“ Tematické zamerania oboch plenárnych rokovaní, ale aj jednotlivých sekcií, ich obsahová náplň a plánované príspevky účastníkov spojené s následnou diskusiou oprávňujú očakávať, že sa konferencii podarí nielen hľadať a prinášať odpovede na nastolené otázky, vymieňať si skúsenosti, získané poznatky, ale aj formulovať nové otázky, ukázať a udávať trendy budúceho smerovania vývoja sociálnej pedagogiky z regionálneho, národného, európskeho, ale verím, že aj z ešte širšieho uhla pohľadu.

Vážení a ctení účastníci konferencie,

prajem konferencii SOCIALIA 2019 a jej účastníkom plodnú, tvorivú a obohacujúcu diskusiu a všetkým príjemne strávený čas na Šachtíčkách.

Ďakujem Vám za Vašu pozornosť.

A teraz mi dovoľte splniť si ešte jednu milú povinnosť. Vo svojom príhovore som poukázal na viaceré výročia, ktoré sú spojené so sociálnou pedagogikou. Pred pár dňami oslávila svoje životné jubileum, v mojom príhovore nie náhodou viackrát citovaná a uvádzaná nestorka slovenskej sociálnej pedagogiky, pani profesorka Hroncová. Vedenie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici si cení, že pani profesorka už dlhé roky patrí do zlatého fondu tvorivých zamestnancov našej univerzity. Jej životné jubileum je v prenesenom význame aj istým životným jubileom a sviatkom Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Bolo by možné dlho spomínať jej úspechy, významné výsledky, ktoré dosiahla vo všetkých oblastiach práce vysokoškolského učiteľa, vysokoškolskej profesorky. Na tomto mieste mi preto dovoľte, aby som sa aspoň len symbolicky pani profesorky poďakoval za to, že zachovala a zachováva vernosť našej Alma Mater.

Kiež by sme kolegov typu pani profesorky Hroncovej mali v našom banskobystrickom (ale aj slovenskom) vysokoškolskom prostredí čo najviac.

Vážená pani profesorka prajem Vám pevné zdravie, ešte veľa tvorivých síl, šťastia, úspechov a celkovej pohody.

V Banskej Bystrici 17.10.2019

Doc. Ing. Vladimír Úradníček, Ph.D
Prorektor Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

**SLÁVNOSTNÝ PRÍHOVOR DEKANA PEDAGOGICKEJ FAKULTY UNIVERZITY MATEJA BELA V
BANSKEJ BYSTRICI
prof. PaedDr. Štefana Porubského, PhD.**

Vážené kolegyně a kolegovia, milí hostia,

ktorí ste prišli zo Slovenska, Čiech i Poľska, všetci zo spriatelенých destinácií a pracovísk. Dovoľte, aby som Vás, v mene svojom i v mene vedenia a všetkých pracovníkov Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici privítal na medzinárodnej vedeckej konferencii, organizovanej Katedrou pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB a spoluorganizátormi z Pedagogickej fakulty UHK v Hradci Králové z Českej republiky, Akadémie WSB v Dabrowie Gorniczej z Poľska, Ekonomickej fakulty UMB v Banskej Bystrici a *Asociácie sociálnych pedagógov*, o.z. na Slovensku. V roku 2019 sa uskutočňuje už XXIII. ročník tejto medzinárodnej vedeckej konferencie. V tomto roku nesie SOCIALIA 2019 názov „*Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí?*“ Katedra pedagogiky ju organizuje už po šiestykrát, z toho štyrikrát v horskom hoteli Šachtička (v rokoch 2009, 2011 a 2014) a dvakrát na pôde Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (v rokoch 2007 a 2014).

Naša Pedagogická fakulta UMB dňa 10. apríla 2019 si pripomenula na vedeckej konferencii pod názvom „*Vzdelávanie pre budúcnosť*“ 70. výročie vzniku učiteľského vzdelávania v Banskej Bystrici a 65. výročie vzniku Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. Za toto obdobie patrila Katedra pedagogiky k ťažiskovým katedrám fakulty a počas svojej existencie prešla mnohými personálnymi a koncepcnými zmenami. Od akademického roka 1994/1995 rozvíja študijný program sociálna pedagogika, v rámci odboru pedagogika v magisterskom štúdiu a odvtedy až do súčasnosti bola jediným vysokoškolským pracoviskom na Slovensku, ktoré poskytovalo vzdelanie sociálnym pedagógom na magisterskom stupni štúdia. V tomto roku je to už 25. výročie od jeho vzniku.

V čase kedy spoločnosť i celá západná civilizácia prechádza paradigmatickými zmenami determinovanými technickými a technologickými inováciami, ktoré nemenia len podobu spoločenských vzťahov, ale aj spôsob ľudského myslenia, sa objavuje mnoho negatívnych sprievodných javov. Ako zásadné sa javia problémy sociálnej exklúzie a sociálnych patológií, nadobúdajúce doteraz nepoznané rozmery a podoby. Tieto sociálno-patologické a spoločensky nežiadúce javy sa stali vážnymi spoločenskými výzvami, ktoré je nevyhnutné riešiť. S týmito výzvami sa musia vyrovnávať predovšetkým výchovné a vzdelávacie inštitúcie, medzi ktorými dominantné miesto patrí škole, hľadáním nových pohľadov a kreatívnych riešení pre dosahovanie vyššej efektívnosti prevencie. Sme preto radi, že na našej fakulte sa vyprofiloval študijný program sociálna pedagogika, ktorý sa zaoberá problematikou pomáhajúcich profesií, s osobitným zreteľom na prevenciu sociálno-patologických javov a rizikového správania u detí a mládeže. Pozitívne hodnotíme, že sa tak deje v úzkej medzinárodnej spolupráci, čoho dôkazom je i dnešná medzinárodná vedecká konferencia. Vyjadrujem presvedčenie, že podobne ako predchádzajúce ročníky, aj XXIII. ročník konferencie SOCIALIA 2019 Vám prinesie množstvo nových poznatkov a ďalších impulzov pre nové výskumné projekty a návrhy praktických preventívnych sociálno-výchovných postupov na poli prevencie a riešení sociálno-patologických javov. Zárukou toho je účasť renomovaných odborníkov z domácich i zahraničných vysokých škôl, ktorí sa touto problematikou dlhodobo zaoberajú, ale aj nástupcov mladej generácie výskumníkov a sociálnych pedagógov, ktorí sa tento rok rozhodli prísť sem na SOCIALIU 2019 pod názvom „*Quo vadis sociálna pedagogika v 21. storočí*“, ktorá sa uskutočňuje v krásnom

prírodnom jesennom prostredí, v horskom hoteli Šachtička. Želám Vám úspešné rokovanie, medzinárodnú komparáciu odborných poznatkov z oblasti sociálnej pedagogiky a iných pomáhajúcich profesií a nadviazanie ďalšej vedecko-výskumnej spolupráce na národnej i medzinárodnej úrovni. Ešte raz Vás všetkých srdečne vítam. Prežite pekné a úspešné dva rokovacie dni na medzinárodnej vedeckej konferencii SOCIALIA 2019.

V Banskej Bystrici 17. 10. 2019

prof. PaedDr. Štefan Porubský, PhD.
dekan Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vážená paní prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.
Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela
Banská Bystrica

V Hradci Králové dne 9. října 2019

Vážená paní profesorko,

patříte k nejvýznamnějším představitelům oboru sociální pedagogika, k těm, kteří se zásadní měrou zasloužili o rozvoj tohoto oboru přinejmenším ve středoevropském prostoru, a toto konstatování platí řadu desetiletí.

Stejně tak dlouho se datuje Vaše intenzivní a plodná spolupráce s Pedagogickou fakultou Univerzity Hradec Králové. Jako děkan této fakulty si vážím toho, že rozvoj sociální pedagogiky na naší fakultě nejen jako vědního oboru, ale také jako oboru studijního je dlouhodobě spjat právě s Vaším přínosem. Tento Váš přínos spočívá v široké škále aktivit a zahrnuje spolupráci na koncepci studia moderní sociální pedagogiky, řadu společných publikačních výstupů — klíčových monografií oboru i vysokoškolských učebnic a sborníků prezentujících výsledky zkoumání oborových témat, dále realizovaná mezinárodní komparativní šetření, hodnocení publikačních výstupů akademických pracovníků naší fakulty a nepominutelnou podporu kolegů v jejich odborném a kvalifikačním růstu.

Konference Socialia, které Vaše fakulta a pracoviště dlouhodobě pořádají společně s Pedagogickou fakultou UHK a polskými kolegy, patří k nejvýznamnějším platformám sdílení odborných výstupů v ObOrIJ sociální pedagogika ve střední Evropě a významnost těchto odborných setkávání a jejich publikačních výstupů je nepochybně rovněž Vaší ZáSIUhou.

Málokterá intenzivní spolupráce pracovišť vytrvá 40 let a Vy jste k tomu přispěla zásadní měrou a zasluhujete si významné ocenění.

Dovolte mi tedy, abych jako výraz uznání Vašeho mnohostranného přínosu pro rozvoj oboru a mezinárodní spolupráce Vám Udělil medaili děkana Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové.

V úctě

doc. PhDr. MgA. František Vaniček, Ph.D. děkan fakulty

Profesor Blahoslav Kraus přečítal d'akovný list dekana Pedagogickej fakulty UHK a odovzdal prof. Jolane Hroncovej aj pamätnú medailu dekana Pedagogickej fakulty UHK v Hradci Králové.

HLAVNÉ REFERÁTY V PLÉNE

TRENDY V SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE NA POČÁTKU 21. STOLETÍ

Blahoslav Kraus, ČR

Úvod

Stejný název jako je téma letošní konference jsem zvolil ve svém příspěvku na konferenci Perspektivy sociální pedagogiky v r. 2013 v Hradci Králové. Už tehdy jsem se zamýšlel nad tím, kam sociální pedagogika směřuje (Kraus, 2014). Vycházel jsem v zásadě z paradigmatu, které charakterizuje P. Ondřejkovič tím, když říká, že „podstatnou úlohou sociální pedagogiky je reflektovat stav a vývojové tendence současné společnosti včetně místa člověka ve společnosti a jeho stávání se sociální bytostí“ (Ondřejkovič, 2009, s. 450). V tomto duchu jsem pak zmiňoval souvislosti sociální pedagogiky s rozvojem informačních technologií a působením médií, změnami v hodnotovém systému, strukturálními změnami ve společnosti, především s prohlubující se sociální diferenciací, migračními procesy. Tento trend v sociální pedagogice je patrný i v zahraničí.

Lze souhlasit s názorem prof. Scheipla z univerzity v Grazu, který o stavu sociální pedagogiky v Evropě říká, že i přes víc jak stoletou historii nenachází stále plně svoji identitu. Neexistuje ani jednotné studium sociální pedagogiky, ani jednotná praxe, dokonce ani jednotná vědecká příslušnost, která je rozdílná v Německu, Velké Británii, Francii, Polsku a dalších zemích, což souvisí s absencí ucelené teorie sociální pedagogiky (Scheipl, 2000, s. 6).

Než přistoupíme k úvahám o perspektivách sociální pedagogiky, podívejme se tedy nejprve alespoň krátce, jak současný stav v jednotlivých zemích vypadá.

1. Současný stav

Česko

Jistý obraz, na co se orientuje současná pedagogika poskytuje rešerše statí uveřejněných v časopise Sociální pedagogika od jeho počátku tedy od roku 2013.

Objevují se příspěvky zabývající se problematikou sociálně znevýhodněných skupin a procesu inkluze, články řešící mezigenerační vztahy, problematiku gender, multikulturality (romské etnikum, práce s dětmi migrantů), rodiny a náhradní rodinné péče, volného času a aktivity v něm provozované, také problematikou subkultur (mládeže). Jedno číslo bylo věnováno vztahu sociální pedagogiky a sociální práce a některé statí řeší problémy sociálně patologické (násilí, chudobu), ohrožení dětí a problémy terapie deviantního chování.

Podobně je možné vycházet i z obsahového zaměření konferencí Socialia. Od počátku byla věnována pozornost rodině, mládeži, jejímu životnímu stylu, opakovaně se objevovala problematika sociálně patologický jevů, a hlavně jejich prevence, pozornost byla věnována také pomáhajícím profesím a jejich kompetencím. Obdobně byly orientovány i konference pořádané IMS v Brně, kde ty poslední sledovaly ono reflektování proměn současné společnosti. V r. 2009 to bylo téma Sociální pedagogika ve střední Evropě – stav a perspektivy, v r. 2010 Sociální pedagogika ve střední Evropě – inovace a nové trendy, v r. 2014 Sociální pedagogika ve službě člověku a společnosti.

Slovensko

Pokud se jedná o stav sociální pedagogiky na Slovensku, tak o tom zde budou hovořit povolanější, než jsem já. Z mého pohledu se obsah, tedy čím se zabývá, nijak příliš neliší od situace v ČR. Dvě odlišnosti bych ale přeci jenom zmínil. Existuje zde navíc oblast zájmu, která se týká problematiky profese sociálního pedagoga, jeho kompetence a možnosti uplatnění a také tomu byla věnována pozornost na konferencích Socialia, pořádaných v Banské Bystrici. A dále, co v ČR také nemáme, sociální andragogiku. Ta speciálně rozpracovává otázky, jak edukací zvyšovat kvalitu života dospělých, případně jak jim ulehčovat proces adaptace na nové sociokulturní podmínky, které současná postmoderní doba přináší (Határ 2012).

Polsko

V polské sociální pedagogice lze i v poslední době rozlišit jakési tři směry, jimiž se sociální pedagogika ubírá. Jedná se o směr pečovatelský, kulturní a směr sociální tak, jak to předurčila H. Radlinská (Cichosz, 2004). V souvislosti se směrem pečovatelským je zdůrazňována nezbytnost těsnější spolupráce školy s rodinou, kompenzace a vyrovnávání narůstajících nedostatků a ohrožení v prostředí působících na jedince či celé skupiny. V souvislosti se směrem kulturním se jedná o organizování kulturních tvořivých aktivit pro všechny věkové kategorie v oblastech umění, sběratelství, historie, zábavy a rekreace a popularizace všech lidských výtvarů především z vlastního regionu a uspokojování potřeby zábavy, rekreace ve volném čase. Směr sociální je chápán jako sociální práce, která se čím dál víc osamostatňuje jak v rovině akademické, tak v rámci studijního oboru, nicméně vazba a propojení se sociální pedagogikou zůstává.

V poslední době ve spojitosti se společenskými změnami a transformačními procesy i polská sociální pedagogika hledá a rozhoduje se, jak dál. Objevuje se požadavek analyzovat důsledky rozporů mezi výchovou a probíhajícím procesem socializace, ze kterých vyvěrají negativní vlivy ohrožující optimální rozvoj osobnosti a rozpracování metod, které tyto vlivy eliminují. Např. v publikaci A. Radzewice-Winického „Pedagogika społeczna“ 2008 najdeme např. kapitoly o procesu urbanizace, rozvoji městského životního stylu a sociální ekologie, problémech globalizace, o sociální exkluzi a problémech chudoby v důsledku společenských změn, ale také o socializačně identifikačních mechanismech uplatňovaných v současné společnosti. Také konference Socialia pořádané v Polsku tematicky odrážely současné společenské proměny a jejich souvislosti se sociální pedagogikou.

Německo

I po roce 1990 existují v Německu různé koncepce sociální pedagogiky. Lze to ilustrovat na následujících autorech. Klaus Mollenhauer říká, že „sociální pedagogika je pojem pro skupinu nových pedagogických opatření a institucí, vzniklá jako odpověď na typické problémy moderní společnosti“ (Mollenhauer, 1993, s.42).

Podle Wifrieda Noacka jako základní pole působnosti sociální pedagogiky jsou uváděna: volný čas a pedagogika zážitku, sociokulturní práce, práce s mládeží, práce s rodinou, práce se starými lidmi, ústavní výchova a péče v ústavních zařízeních, práce se zdravotně postiženými a jejich rehabilitace, školní sociální pedagogika a sociální pedagogika ve správě. K oblastem dalšího zájmu sociálně-pedagogické práce je řazena práce s bezdomovci a společensky nepřizpůsobivými, chudoba, poradenství v oblasti zadlužení, sociální práce s nezaměstnanými, pomoc závislým osobám, sociální soudní pomoc uvězněným, podezřelým z trestného činu a propuštěným z výkonu trestu (Noack, 2001).

Lothar Böhnisch definuje sociální pedagogiku jako pomoc při překonávání problémů v různých životních situacích a to v různém věku a v různých sociálních situacích a kontextech (Böhnisch, 1994, s.213) .

Podobně uvažuje Hans Thiersch ve své koncepci všedního dne, která umožnila interpretovat sociální realitu dětí, mladých lidí i dospělých, jejichž chování tak mohlo být pochopeno v každodenní souvislosti jako „jednání při zvládání života“. Každodenní svět (Lebenswelt) je zde chápán jako sociální a materiální životní okolí, v němž si sociální aktéři osvojují určité životní styly, rutiny a typizace sociální skutečnosti a kde vznikají dispozice k chování. (Thiersch, 2014). Thierschův koncept je znám také pod heslem „pedagogika životních situací“. Lidé se mnohdy dostávají do obtížných životních situací, které jsou komplexem zahrnujícím vlivy okolí,

Karin Laueremann zdůrazňuje společenskou závislost sociální pedagogiky. Říká o ní, že není jednoznačnou disciplínou a explicitní definice je nemožná. „Komplexnost pojmu je mimo jiné dána mnohostranností působení sociálních pedagogů v různých zařízeních a institucích. Těsné spojení s vývojem společnosti způsobuje vznik neustále nových oblastí působnosti“ (Laueremann, 1998, s. 15)

Stále nevyjasněný zůstává vztah k sociální práci. Často je sociální pedagogika stále vnímána jako akademičtější a jako teoretická báze pro sociální práci. Postupně však převažuje model integrační, a naopak termín sociální práce je čím dál častěji používán jako nadřazený.

Španělsko

Existuje zde široké pojetí sociální pedagogiky s důrazem na výchovu k demokracii a na formování kompetencí k občanské participaci. Dobře to ilustruje výrok A. J. Carida, který varuje před tendencí vidět sociální pedagogiku pouze jako výchovnou pomoc potřebným. Jedná se o integrovanější a integrující chápání výchovných procesů, role sociálního pedagoga ve společnosti a potenciálu »občanských čtností« měnit či obnovit sociální skutečnost tak, aby zisky, které z této změny vyplynou, byly sociálně a eticky žádoucí. Aktuálně mezi španělskými badateli existuje poměrně vlivný směr považující sociální pedagogiku za teoreticko-empirickou vědeckou disciplínu, jejímž předmětem je sociální výchova ve všech jejích funkcích, od socializační, preventivní, kompenzační, resocializační, terapeutické až po rozvojovou. Za typické oblasti, ve kterých v praxi sociální výchova intervenuje, jsou považovány speciálně pedagogická podpora a péče, vzdělávání dospělých, sociokulturní animace, komunitní rozvoj, výchova ve volném čase, sociálně výchovná práce s rodinou, školní sociální pedagogika, pedagogicky orientovaná gerontologie (Lorenzová, 2017).

Velká Británie

V Anglii již v průběhu devadesátých let se v rámci koncepcí sociální práce objevují první zmínky o sociální pedagogice s odvoláním na německou tradici s tím, že by mohla obohatit individualistické pojetí anglické sociální práce (Szmagalski, 2010). Sociální pedagogiku chápou jako disciplínu, která tvoří základy výchovně pečovatelské práce s dětmi a mládeží, především např. v dětských domovech. V návaznosti na evropské tradice vymezují čtyři základní okruhy, kde se sociální pedagogika uplatňuje: teorie edukace v prostředí, vzdělávací politika, sociálně výchovná práce s dětmi a mládeží a vzdělávání sociálních pracovníků (Cameron, Petrie, 2007). Publikace *Social Pedagogy and Working with Children and Young People* editorů C. Cameron a P. Mosse, na niž se podílela další řada spoluautorů nejen z Anglie, ale také z Belgie a Dánska představuje pestré mozaiku názorů, myšlenek a zkušeností a najdeme zde mj. kapitulu o

potřebě demokratizace výchovy, řešení mezilidských vztahů, o podpůrných vztazích ve veřejné péči, tedy onen makrosociální rozměr (Cameron, Moss, 2011).

Sociální pedagogika zde zakořenila zejména jako teorie individuálního rozvoje znevýhodněných dětí a mladých lidí. Jejím cílem je na základě holistického přístupu k osobnosti lepší zacházení s dětmi v obtížných situacích (Petrie, 2011). Malá pozornost je však teoreticky věnována sociální a de facto tedy také občanské (politické) dimenzi této pedagogiky. To vede ke kritice limitujícího apolitického způsobu, jakým je v Británii sociální pedagogika přebírána. (Lorenzová, 2017).

Skandinávie

Také v severských zemích se hovoří o sociální pedagogice a probíhají živé diskuse týkající se epistemologických a ontologických otázek sociální pedagogiky (Hämäläinen, 2003). Např. ve Švédsku je sociální pedagogika čím dál více vnímána jako teoretická koncepce důležitá pro rozvoj sociální práce a také mající praktické využití v oblastech sociální práce, ale ne jako samostatná disciplína. Aktuální se jeví sociální pedagogika v souvislosti s řešením narůstajících sociálních problémů ve spolupráci se sociální prací i s pedagogikou speciální (Eriksson, Markström, 2009). Také ve Finsku existuje snaha vyjasnit vztah sociální pedagogiky a sociální práce. Ani v těchto zemích nedošlo k jejich ztotožnění, přestože je sociální pedagogika rozvíjena, alespoň pokud jde o Finsko, na univerzitách společně se sociální prací (Lorenzová, 2017)

J. Hämäläinen vymezuje sociální pedagogiku jako metateorii sociální práce. Podle něho sociální pracovníci, kteří pracují v různých prostředích, musí disponovat znalostmi a dovednostmi z oblasti sociálně výchovné, sociální aktivizace a osobnostně sociálního rozvoje (Hämäläinen, 1989).

V Dánsku je předmět sociální pedagogiky vymezován jako široký okruh integračních činností, jejichž prostřednictvím se rozvíjí osobnost, kompetence nezbytné pro život v současné společnosti. Stanovuje formy sociální práce, ve kterých je prioritou pomoc jedinci v začleňování se do společnosti, a to v procesech pomáhání a učení (Madsen, 2006). Sociální pedagogika se zde promítá do výchovné i pečovatelské práce sociálních pracovníků i pedagogů s dětmi a mládeží v jejich prostředí, v podpoře rodin, seniorů i dalších skupin sociálně znevýhodněných (Kraus, Hoferková, 2016)

Přestože v praxi termín „sociální pedagogika“ znamenal zejména pomoc při integraci mladých lidí, tak aby se mohli stát součástí společnosti a participovat na sociálních statcích, v současnosti je zaměřena na celé spektrum populace. Zájem dánské sociální pedagogiky je orientován zejména na nové podoby marginalizace, na možnosti integrace a inkluze ohrožených a na hledání nových metod sociálně výchovné práce s mladými lidmi (Langager, 2009).

Rusko

Od devadesátých let se začíná sociální pedagogika rozvíjet, a to především z potřeb praxe, s cílem zlepšit péči o ohrožené děti a mládež. Podíváme-li se do novějších publikací zjistíme, že devadesátá léta byla obdobím hledání, vymezování sociální pedagogiky jako relativně nového oboru, a to i vůči ostatním disciplínám nejen pedagogickým včetně sociální práce.

I. A. Lipskij v publikaci Sociální pedagogika (2004) chápe sociální pedagogika jako obor převážně teoretický, zatímco v praxi jde podle něho o sociální práci. Mj. konstatuje výrazný nárůst vědeckých pracovníků zabývajících se oběma oblastmi jako reakci na rozvoj celé sociální sféry společnosti. V publikaci autor řeší gnoseologické a metodologické základy sociální pedagogiky, zabývá se technologií, postupy v sociálně pedagogické praxi a pokouší se o prognózu problémového pole sociální pedagogiky.

Publikace V. A. Nikitina a kol. (2002) je svým pojetím blíže praxi. Snaží se o vymezení předmětu sociální pedagogiky, který definují široce jako pedagogické aspekty sociálního rozvoje osobnosti, „sociálního fungování“, sociální aktivity. Obsahem je výchovná pomoc v celém procesu socializace, jeho regulace. Zabývá se i sociálně pedagogickou profesí a zahrnuje do působnosti sociální pedagogiky i činnosti spojené se sociální prací především v oblasti sociální rehabilitace dětí a mladistvých a práci s osobami narušenými, sociálně nepřizpůsobivými, včetně penitenciární péče a také i „nápravnou“, resocializační pedagogiku.

Sociální pedagogika je chápána jako multiparadigmatický konstrukt. Navazuje na tradiční modely ruské charitativní práce a přebírá a modifikuje modely evropské. Je chápána výrazně interdisciplinárně. Rozvíjí se zejména v interakci se sociální filosofií, politickými vědami, sociologií, psychologií, sociální medicínou, sociální prací a pedagogikou.

Shrnutí

Jakýmsi shrnutím situace sociální pedagogiky ve střední Evropě by mohl být pohled, který nabízí publikace Sociální pedagog v Evropě od kolektivu autorů, která vyšla ve Švýcarsku v r. 2003 (Tuggener, H. Jones, H. D. et al., 2003). Publikace vznikla na podkladě odborných diskurzů v rámci FICE s podporou UNESCO. Je orientována především na roli a funkce sociálních pedagogů v Evropě. Autoři konstatují rozšiřování sféry působnosti sociálních pedagogů do dalších netradičních sfér jako jsou pečovatelské instituce (o seniory, matky s dětmi), poradenská a preventivní činnost směřující především do oblasti volného času, manažerské a organizační činnosti včetně neziskových a církevních institucí. Nejpodnětější je kapitola zacílená na nové image sociálního pedagoga spojované především se schopností týmové práce, znalostí sociálně pedagogické diagnostiky, kreativity při stanovování cílů a jejich realizaci a také možnostmi evaluace, sebeevaluace včetně supervize. V závěru jsou uvedeny směry týkající se profesionalizace oboru sociální pedagog a jeho profesní struktury:

- Sociální pedagogika jako součást sociální práce
- Sociální pedagogika jako součást povolání učitele
- Sociální pedagogika jako prostor pro samostatné povolání

2. Perspektivy sociální pedagogiky

Po této exkurzi do některých zemí, kde sociální pedagogika existuje a rozvíjí se, se můžeme zamýšlet nad tím, jaké jsou za daných okolností perspektivy sociální pedagogiky. Stále se mi jeví velmi výstižné a aktuální vymezení O. Lipkowského, když říká, že sociální pedagogika se zabývá výchovou v závislosti na postupujícím procesu, technizace, rozvoje forem spoluzití, proměn kulturních i změnách společensko právních norem. Všimá si měnícího se prostředí a tím i podmínek výchovy. Sleduje okolnosti a tyto proměny nejen v obecné rovině (většina populace se nějak s nimi vyrovná), ale i v situacích, kdy je společensko morální vývoj jedince ohrožen a dochází k těžkostem v přizpůsobování (Lipkowski, 1966, s. 59).

P. Ondrejkovič konstatuje, že stojíme před závažným problémem, jak koncipovat výchovně vzdělávací proces a jak promítnout současnou společnost a postavení člověka v ní do pedagogiky. A to je úkol právě pro sociální pedagogiku, jak reflektovat stav a tendence vývoje současné společnosti včetně místa člověka v ní a jeho stávání se sociální bytostí (Ondrejkovič, 2014, s. 80). Z toho pak vyplývá, že sociální pedagogika, více jak kterékoliv jiné obory, je otevřenou disciplínou, jejíž obsah se nutně musí měnit a vyvíjet.

Budeme-li postupovat systémově, pak je možné uvažovat o oněch perspektivách v rovině výchovných cílů, podmínek, za nichž se výchovný proces realizuje, objektu a prostředků výchovy.

Cíle

Cíle výchovy musí vycházet ze sociální reality. Společnost ve stavu sociální anomie a ideologie neoliberalismu staví sociální pedagogiku do specifické situace. Teoretická a filosofická východiska, na nichž byla založena jsou v protikladu k postulátům neoliberalismu. Každý se má starat o sebe, každý si může za svůj osud. Hodnotou není lidský život a seberealizace člověka, ale zisk. Aktivita sociální pedagogiky představují v tomto kontextu zbytečné výdaje, které jsou ztracené pro sociální predátory (Sak, 2014). Řešit problematiku výchovy v takto naprogramované společnosti, v současných podmínkách, rychlých a výrazných proměnách společnosti je nad míru obtížné.

Ústřední otázkou zůstává, pro jakou společnost máme vlastně novou generaci připravovat. Ve směru unifikace, integrace, standardizace, či možností zachování si jisté svébytnosti, svobodné účasti na společenském životě (Kraus, 2008).

A. Radziewicz-Winnicki ve svém vystoupení na konferenci Sociália 2008 uvedl, že pohled na budoucnost sociální pedagogiky zcela určitě znamená převzít na sebe určitá rizika. Nemáme k dispozici žádnou vědeckou metodu, která by nám umožnila formulovat věrohodné hypotézy o společenském vývoji na příštích 20–30 let (Winnicki, 2008).

Evropský vývoj sociální pedagogiky bude souviset s Evropskou unií, konkrétně jak bude EU operovat na poli práce s dětmi a mládeží. Každá diskuze o budoucnosti sociální pedagogiky musí nejprve odpovědět na otázku, proč se objevila separace mezi anglicky mluvícími zeměmi a zbytkem Evropy a jaká je pravděpodobnost, že anglofonní svět se přiblíží sociální pedagogice.

Body, na které se bude sociální pedagogika ptát:

- Zmizí sociální pedagogika v Německu?
- Pozitivní budoucnost má sociální pedagogika na poli práce s dětmi a mládeží.
- Vždy je třeba brát v úvahu lokální a národní podmínky sociální pedagogiky.
- Uplatní se v sociální pedagogice také jiní pracovníci než pedagogové? (Cameron, Moss, 2011)

Sociální pedagogika musí být zaměřena na kritické myšlení a evaluaci. Sociální pedagogika má obrovský potenciál v současné době. Reaguje na prohlubování demokracie, emancipaci, podporuje inkluzi atd. Sociální pedagogika může jít dopředu jako koherentní teorie, praxe a politika, může pracovat s batolaty, s intaktními i handicapovanými dospělými, ve všech případech pracuje vždy hlavou, srdcem a rukama.

Sociální pedagogika má obrovskou perspektivu v šíři svého zaměření a uplatnění, pracuje s lidmi od narození do sta let, v centrech pro děti, volnočasových centrech, v zařízeních pro lidi s postižením. Měla by se v budoucnosti zaměřit zpátky na školu, protože škola a sociální pedagogika jsou ve velmi těsném a rovnocenném vztahu. To dokazuje na příklad aktuální situace ve Švédsku, kde pedagogové volného času, kteří pracují v centrech po ukončení vyučování, jsou součástí školy. Potom pracovník, který a priori pracuje s dětmi ve třídě a pracovník, který pracuje mimo vyučování, jsou jeden tým.

V každém případě se v souvislosti s formulací cílů výchovy pro budoucnost rýsují určité priority. Především je třeba průběžně analyzovat vztahy ve společnosti a vše co ovlivňuje socializaci jedince. V té spojitosti lze uvažovat o úloze sociálního managementu, který by na podkladě vědeckých zdůvodnění přispíval k řešení personálních problémů (fluktuace,

rekvalifikace), optimalizaci sociálních služeb, spoluúčastnil se přípravy sociálních reforem. Výchovu orientovat na přípravu na náročné životní situace, s důrazem na flexibilitu a kreativitu a aktivní přístup k životu. Současně poskytovat pomoc těm, kteří se ocitnou v nouzi a nejsou schopni vlastními silami situaci řešit. Zaměřit se na rozvoj volnočasových a zájmových aktivit. V souvislosti s trvalým nárůstem sociálně patologických jevů pozornost zaměřit na prevenci nežádoucích jevů ve společnosti (sociálních deviací) a současně zabezpečovat reedukační a resocializační proces.

To vše souvisí s rozvojem a udržování kvality života ve všech jeho fázích. Z indikátorů, podle kterých lze usuzovat na kvalitu života (M. Illner a M. Foret jich stanovili 13) může sociální pedagogika vstupovat do oblasti volného času a relaxace, podílu na řízení společnosti (komunity), sociální komunikace a dalšího vzdělávání, přispívání k pocitům bezpečí a jistoty v souvislosti s protispolečenským chováním a zachování občanských svobod (Illner, Foret, 1980).

Podmínky

Od šedesátých let minulého století dochází k situaci, kdy na spodním okraji společnosti zůstalo jen několik málo procent obyvatelstva, které není schopno se zapojit do ekonomického růstu a sociálního rozvoje. Sociální stát neměl tedy žádný velký problém ve snaze o jejich integraci. Tak měl do jisté míry pravdu K. Galla, když uvažoval o tom, že sociální pedagogika v daném období ve svém tradičním pojetí ztrácí smysl (Galla, 1967).

Dnes je situace zcela jiná. I v ekonomicky nejvyspělejších zemích narůstají počty těch, kdo jsou víceméně trvale vyloučeni z trhu práce, a i když nějakou práci mají, klesají pod práh chudoby. Společností jsou v zásadě ignorováni a ani sociologie pro ně nemá všeobecně přijímané označení. V USA bývají tito lidé označováni termínem *undeclared*, v Německu, Nizozemsku a Itálii se o nich hovoří jako o obětech „nové chudoby“, ve Francii, Belgii, Španělsku a Skandinávii jsou označováni jako „sociálně vyloučení“, J. Keller ve své práci *Tři sociální světy* pro ně používá pojem „deklasování“ (Keller, 2010). Často se nejedná o lidi žijící „na dně společnosti“. V poslední době se k nim řadí i kategorie, které byly doposud považovány za imunní díky své kvalifikaci a vzdělání.

Francouzský sociolog Gilles Lipovetsky popsal postmoderního člověka jako tvora, který experimentuje se svými zážitky a v jeho životě namísto donucení nastupuje svádění, namísto povinností hédonismus, namísto úspor výdaje, namísto plánů do budoucna vychutnávání přítomnosti (Lipovetsky, 2007).

Sociální pedagogika se musí nutně paradigmaticky orientovat v prudce a radikálně se měnící společnosti, pro kterou je příznačná sociální a kulturní dezintegrace, jako i nové struktury deviantního chování. Nemůže se orientovat jen na dobročinnost.

Je třeba reagovat na aktuální stav společnosti v souvislosti s urbanizací, ekonomickými a sociálními změnami a také na nárůst sociálně patologických jevů, problémů spojených s chudobou, sociální nepřizpůsobivostí, agresivitou, netolerancí. Aktuální je také problematika multikulturní výchovy a otázky trávení volného času dětí a mládeže.

Životní situace člověka jako objektu výchovného působení se také změnila. Převládá nejistota, nestabilita, vzrůstají různá nebezpečí, z toho pak plynou takové rysy jako netolerance, nedůvěra, osamělost, agresivita atd.

Objekt

Hlavním objektem zájmu sociální pedagogiky by měly být i nadále především jedinci, kteří nestačí tempu civilizačních a společenských proměn a to v celé šíři populace.

Těžiště jejího zájmu však míří především k dětem a mládeži, a to tím spíš, pokud připustíme existenci sociální andragogiky, případně geragogiky. V současnosti máme tedy co dočínění s tzv. generací Z (děti) a generací Y (mládež). Ve výchovném ovlivňování je tedy třeba vycházet z toho, že máme před sebou zcela jiné dvě generace, než tomu bylo v minulosti – poznamenané novými komunikačními technologiemi, sebevědomé, asertivní, hyperaktivní, někdy zlostné a narcistní.

Generace narozená v letech 1981-1999 je označována jako generace Y. Jsou poznamenáni společenskými změnami (pád socialismu, *nástup internetu*) a tak se jich nebojí, jsou flexibilní. *Jde o první generaci s mobilem v ruce, která ráda cestuje, pro kterou je zábava mnohem důležitější než práce. Jejich druhou „rodinou“ jsou kamarádi, s nimiž udržují vztah i prostřednictvím internetu. Peníze považují jen za prostředek, jak si užívat života – klidně se zadlužují, chtějí si užívat, právě teď a hlavně být v pohodě.*

Příslušníci generace Z se narodili po r. 2000 v digitálním světě, odmalička jsou na sociálních sítích, všechno si fotí, natáčejí a sdílejí na sociálních sítích. Navštěvují různé blogy a jejich idoly jsou youtuberi. Jejich mnohdy jedinou zábavou je internet. Jsou zvyklí projevovat „natvrdo“ svůj názor, díky diskusím na sociálních sítích jsou od malička hodně otrlí a ničeho se nebojí. To, stejně jako malá zkušenost v navazování skutečných sociálních vazeb, vede i k tomu, že generace Z může být zároveň mnohem agresivnější než její předchůdci. Dokážou se rychle adaptovat na nové situace, nezvládají se nadlouho soustředit. Na rozdíl od generace Y je jejich touhou změnit svět a více než třetina z nich velmi usiluje ve své práci o úspěch. Koneckonců – ještě nezletilí youtuberi, kteří už mají na svém kanálu stovky tisíc odběratelů a vydělávají mnohdy násobky toho, co jejich rodiče, jsou jasný důkaz.

To, že charakteristika jednotlivých generací koresponduje se sociálně patologickými jevy, dokazuje aktuální situace. Je to zřejmé např. i z toho, jak přibývá dětí agresivních, konzumujících alkohol, kouřících cigarety, závislých na drogách, dětských patologických hráčů (Kraus, Junová, 2019).

Prostředky

Z charakteristik obou generací vyplývá, že výchovné ovlivňování je mnohem obtížnější a je třeba volit jiné, nové, netradiční přístupy a metody.

Jednou z nejlepších cest, jak člověka přivést k tomu, aby zkvalitnil svůj život je zkvalitňování výchovy. Přitom nemáme na mysli přímé manipulativní působení, ale moderní edukaci, která jednoznačně vede k autoedukaci. Vychovatel zde působí jako průvodce, facilitátor, iniciátor, partner, supervizor (Zelina, 2001). A to je přesně „parketa“ sociální pedagogiky a sociálně výchovného působení, které ona razí.

V současné rychle se měnící a náročné době se téměř každého dotýkají problémy a potřeba řešení složitých životních situací a v tom je vlastně podstata sociálně pedagogické práce, která by celkově měla vést k prosociálnímu chování. O nezbytné orientaci na prosociální chování J. Pelikán uvádí, že každá prosociální činnost by měla splňovat tři základní podmínky: a) jde o činnost vykonávanou ve prospěch jiné osoby či skupiny, b) její vykonavatel ji nemá jako povinnost vyplývající z jeho role c) jednání má být nezištné a nemá být požadováno ze strany jiného jednotlivce (Pelikán, 1997, s. 112). Prosociální chování je většinou charakterizováno jako chování vstřícné, pomáhající druhému, altruistické a toho se dnes opravdu nedostává.

Zatímco tradiční pedagogika pojednává především o metodách přímého výchovného působení, sociální pedagogika musí více akcentovat metody nepřímé. Jedná se o metody, kdy vliv vychovatele není přímočarý směrem k vychovávanému (např. vysvětlování, vytýkání chyb

apod.), ale využitím okolností, prostředí, vlivů z okolí se snaží vychovatel na danou osobnost zapůsobit. Tedy naplňují tyto postupy princip, kdy vychovávaný co nejméně pociťuje, že je vychován. Lze sem zahrnout: organizování prostředí, práci se skupinou (může mít podobu využití skupinového mínění), intervence do sociálně psychického klimatu skupiny), využívání životních situací (základních životních aktivit: hra, práce), inscenaci (založena na modelových situacích), režim (navození jistého řádu). V každém případě je třeba hledat všechny cesty, jak proniknout k současné populaci dětí a mládeže.

Závěr

Ondrejkoovič úkoly pro další období charakterizuje následovně:

- Otevřít se více hraničním vědám (sociologie výchovy, mládeže, rodiny, kriminologie)
- Věnovat pozornost sebereflexi (profesionální specializaci, akademické přípravě sociálních pedagogů)
- Rozvíjet vlastní výzkum (Ondrejkoovič, 2014)

Podle Smolíka je třeba reagovat na:

- Demografické změny
- Změny ve struktuře společnosti
- Proměny komunikačních technologií
- Nárůst a výskyt nových sociálních deviací
- Usilovat o výzkum a profesionální ukotvení
- Nezbytná je přesvědčivá prezentace výsledků, jinak bude považována za příliš akademickou a zbytečnou (Smolík, 2014).

To všechno je však možné uvést do praxe za předpokladu, že sociální pedagogové, ať již na jakýchkoli postech, nezůstanou osamoceni. V zahraničí se objevují názory, že úkoly se nedaří plnit a situace řešit ani tam, kde fungují na školách sociální pedagogové. Že je nezbytné, aby se v tomto směru daleko více angažovali učitelé, což ale vyžaduje, aby na to byli připraveni.

Literatura

- BÖHNISCH, L. Sozialpädagogisches Handeln als Grundlage sozialer Infrastruktur in den neuen Bundesländern. In: Wege entstehen beim Gehen. Dresden: 1994, s. 213-224.
- CAMERON, C., & MOOS, P. (eds.). Social Pedagogy and Working with Children and Young People: Where Care and Education Meet. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2011.
- CAMERON, C.; MACQUAIL, S., & PETRIE, P. *Implementing the social pedagogic approach for workforce training and education in England*. London: Thomas Coram, 2007.
- CICHOSZ M. *Polska pedagogika społeczna w latach 1945-2003*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004.
- ERIKSSON, L., & MARKSTRÖM, A. M. Social pedagogy in a Swedish context. In Kornbeck, J., & Rosendal Jensen, R. (eds). *The Diversity of Social Pedagogy in Europe: Vol. VII: Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy*. Bremen: Europäischer Hochschulverlag, 2009, s. 46-64.
- ERIKSSON, L., & MARKSTRÖM, A.-M. Interpreting the concept of social pedagogy. In Gustavsson, A., Hermansson, H.-E., & Hämäläinen, J. (eds). *Perspectives and theory in social pedagogy* (s. 9-23). Göteborg: Daidalos, 2004.
- GALLA, K. *Úvod o sociologie výchovy*. Praha: SPN, 1967.
- HATÁR, C. *Sociálna andragogika. Kapitoly z teórie a metodiky sociálno edukačnej starostlivosti o dospelých*, Nitra: UKF, 2012.

- HÄMÄLÄINEN, J.. Social Pedagogy as a Meta-Theory of Social Work Education. *International Journal of Social Work*. 32 č. 2, 1989, s. 117-128.
- HÄMÄLÄINEN, J. Developing social pedagogy as an academic discipline. In Gustavsson, A., Hermansson, H.-E., & Hämäläinen, J. (eds). *Perspectives and theory in social pedagogy* (s. 133–153). Göteborg: Daidalos, 2003.
- ILLNER, M., FORET, M. *Sociální ukazatele. Metodologie, zdroje, využití*. Praha: Svoboda, 1980.
- KELLER, J. *Tři sociální světy*. Praha, SLON, 2010
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008.
- KRAUS, B. Quo vadis sociální pedagogiko? In: *Perspektivy sociální pedagogiky ve 21. století*. Hradec Králové: Gaudamus, 2014, s. 4-8.
- KRAUS, B., HOFERKOVÁ, S. Ke vztahu sociální pedagogiky a sociální práce. In.: *Sociální pedagogika*, roč, 4, č. 1, 2016, s. 57-71.
- KRAUS, B., JUNOVÁ, I. Generace z pohledu sociální pedagogiky a sociální patologie. In.: *Sociológia a spoločnosť*, roč. 4, č. 1, 2019, s. 15-26.
- LANGAGER, S. Social pedagogy and at-risk youth: societal changes and new challenges in social work with youth. In Kornbeck, J. & Rosendal Jensen, N. (Eds). *The diversity of social pedagogy in Europe. Studies in Comparative Social Pedagogies and International Social Work and Social Policy, Vol. VII* (83-104). Bremen: Europäischer Hochschulverlag, 2009.
- LAUERMANN, K. Sozialpädagogische Berufsbildung. Genese – Gegenwart – Zukunftsperspektiven. Innsbruck: 1998.
- LIPOWETSKI, G. *Paradoxní štěstí*, Praha, Prostor, 2007.
- LIPSKIJ, I. A. *Socialnaja pedagogika*. Moskva: Sfera, 2004.
- LORENZOVÁ, J. *Sociální pedagogika – věda, praxe, profese*. Nepublikovaná habilitační práce, Brno: PdF MU, 2017
- MOLLENHAUER, K. *Einführung die Sozialpädagogik*. Weinheim: 1993
- NOACK, W. *Sozialpädagogik. Ein Lehrbuch*. Freiburg im Breslau: Lambertus, 2001.
- NIKITIN, B. A. a kol. *Socialnaja pedagogika*. Moskva: Vlastos, 2002.
- ONDREJKOVIČ, P. Sociální pedagogika ako hraničná vedná disciplína a jej budúcnosť. In: *Sociální pedagogika ve střední Evropě – současný stav a perspektivy*. Brno: IMS, 2009, s. 458-467).
- ONDREJKOVIČ, P. Po konštituovaní sociálnej pedagogiky ako vedy.? In: *Perspektivy sociální pedagogiky ve 21. století*. Hradec Králové: Gaudamus, 2014.
- PELIKÁN, J. *Pomáhat být. Otevřené otázky teorie provázející výchovy*. Praha: Karolinum, 2002.
- PETRIE, P. *Communication Skills for Working with Children and Young People. Introducing So-cial Pedagogy*. Londýn: Jessica Kingsley Publishers, 2011.
- RADZIEWICZ-WININCKI, A. Przynsosc stosowanej pedagogiky społecznej. In.: *Pedagogická evaluace-Socialia 2008*. Ostrava, PdF OU, 2008
- RADZIEWICZ-WINNICKI, A. *Pedagogika społeczna w obliczu realiów codzienności*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008.
- SAK, P. Sociální pedagogika ve společenském kontextu. In: *Perspektivy sociální pedagogiky ve 21. století*. Hradec Králové: Gaudamus, 2014, s. 55-60.
- SCHEIPL, J. Antworten auf neue Herausforderungen. In: Sozialpädagogische Impulse Sonderheft, 2000, s. 5-13.
- SZMAGALSKI, S. J. Czy pedagogika społeczna przyjmie się w Wielkiej Brytanii? Tradycje i nowe tendencje w brytyjskiej pracy socjalnej. In Ciczowska-Giedziun, M., Kantowicz, E. T., &

Chrostowska, B. (eds). *Szkoły polskiej pedagogiki społecznej wobec nowych wyzwań. Polska pedagogika społeczna na początku XXI wieku*. Uniwersytet Warszawski: Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji, 2010.

SMOLÍK, J. Vybrané výzvy pro sociální pedagogiku ve 21. století. In: *Perspektivy sociální pedagogiky ve 21. století*. Hradec Králové: Gaudamus, 2014, s. 71-75.

THIERSCH, H. Zur Bedeutung des Konzepts der lebensweltorientierten Sozialen Arbeit. In Bütow, B., Chassé, K., & Lindner, W. (Eds.). *Das Politische im Sozialen*, Berlin & Toronto: Verlag Barbara Budrich, 2014, s. 147-166.

TUGGENER, H., JONNES, H.D. et al. *The socialpedagogue in Europe: Living with others as a profession*. Zurich: F. I. C. E UNESCO, 2003.

ZELINA, M. Kvalita života. In.: *Kvantita versus kvalita?* Sborník ze semináře Výboru ministrů pro drogové závislosti. Bratislava-Liptovský Ján: 2001, s. 40-49.

Kontakt na autora

Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Pedagogická fakulta UHK

Rokitanského, 62

Hradec Králové, 50003

blahoslav.kraus@uhk.cz

SOCIÁLNA PEDAGOGIKA A PROFESIA SOCIÁLNEHO PEDAGÓGA NA SLOVENSKU – ICH VÝVOJ, ŠPECIFIKÁ A PROBLÉMY, S OSOBITNÝM ZRETELŔOM NA „BANSKOBYSSTRICKÚ ŠKOLU SOCIÁLNEJ PEDAGOGIKY“

Jolana Hroncová, SR

Príspevok je jedným z výstupov riešenej výskumnej úlohy KEGA č. 027UMB-4/2019 pod názvom „Aktualizačné vzdelávanie pre sociálnych pedagógov základných a stredných škôl“ (zodp. rieš. prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.)

Úvod

Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici patrila medzi prvé fakulty v 90-tych rokoch 20. storočia, ktoré začali vzdelávať sociálnych pedagógov. Rozvoj sociálnej pedagogiky ako pedagogickej disciplíny bol od začiatku úzko prepojený s rozvojom tohto študijného odboru. Aj v súčasnosti patrí „*Banskobystrická škola sociálnej pedagogiky*“, ktorá rozvíja sociálnu pedagogiku na Katedre pedagogiky, medzi najintenzívnejšie pracoviská v rozvoji sociálnej pedagogiky i prípravy sociálnych pedagógov na Slovensku. V roku 2019 si pripomíname na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici 25. výročie začiatku vzdelávania sociálnych pedagógov v magisterskom štúdiu.

1. Konštituovanie profesie a vzdelávania sociálnych pedagógov na Slovensku, s osobitným zreteľom na Pedagogickú fakultu UMB v Banskej Bystrici

Pred rokom 1989 sa na slovenských vysokých školách sociálna pedagogika nerozvíjala a ani nevyučovala v rámci odboru pedagogika, profesia sociálneho pedagóga tiež neexistovala. Sociálno-patologické javy u detí a mládeže nepredstavovali vážny výchovný a spoločenský problém a za socializmu prakticky neexistovali ani spoločensky nežiaduce javy, ako je

nezamestnanosť, bezdomovectvo, žobráctvo a pod. , resp. boli tabuizované. Po roku 1989, v súvislosti s nárastom sociálno-patologických a spoločensky nežiaducich javov v spoločnosti, vznikla aj spoločenská potreba rozvoja pomáhajúcich profesií a vied, ktoré sa nimi zaoberali, osobitne sociálnej pedagogiky a sociálnej práce. Na potrebu rozvoja pomáhajúcich profesií v postkomunistických krajinách upozornila aj OECD v roku 1994.

Pozitívne však možno hodnotiť skutočnosť, že sociálna pedagogika sa pred rokom 1989 rozvíjala na Slovensku v Ústave experimentálnej pedagogiky SAV v Bratislave, teda pod strechou najvyššej vedeckej inštitúcie. Jej základy položil koncom 70-tych rokov 20. storočia, prof. Ondrej Baláž, DrSc., pod silným vplyvom poľskej (ale aj nemeckej) sociálnej pedagogiky. Kniha R. Wroczyńskiego „*Sociálna pedagogika*“ (1968) a najmä predhovor prof. Ľ. Bakoša v nej, kde zdôrazňoval nutnosť rozvíjania sociálnej pedagogiky na Slovensku, pretože: „Málo pedagogických pracovníkov sa zameriava na sociálnu pedagogiku, dnes veľmi dôležitú pedagogickú disciplínu“ (in Wroczyński, R. 1968, s.7), boli silnou motiváciou pre vzbudenie záujmu O. Baláža pre sociálnu pedagogiku. Autorka tohto príspevku mala tú česť byť prvou aspirantkou Ondreja Baláža, so špecializáciou na sociálnu pedagogiku v rokoch 1973-78 a preto mala možnosť participovať na jej rozvoji od jej vzniku, až po súčasnosť. Prínos O. Baláža pre slovenskú sociálnu pedagogiku zhodnotila J. Hroncová, ako pokračovateľka „Balážovej školy sociálnej pedagogiky“ aj s kolektívom Katedry pedagogiky a tiež vysokoškolskými učiteľmi z iných slovenských fakúlt, ktoré sociálnu pedagogiku rozvíjali, v dvoch publikáciách a síce „*Život a dielo prof. Ondreja Baláža*“ (2007) a „*Sociálna pedagogika na Slovensku*“ (2012). Tieto práce boli venované 85. a 90. výročiu narodenia O. Baláža.

Po zrušení Ústavu experimentálnej pedagogiky SAV v Bratislave v roku 1993 (existoval iba 20 rokov, teda v rokoch 1973-1993) sa našťastie začala sociálna pedagogika rozvíjať postupne na viacerých slovenských vysokých školách najprv v teoretickej rovine, ale neskôr aj v pedagogickej, vedeckovýskumnej a publikačnej oblasti.

V historickom kontexte v SR možno vymedziť viaceré štádiá rozvoja pregraduálnej prípravy sociálnych pedagógov (Gregorová, A., 2006, s. 39-41), ktoré bezprostredne súviseli aj s rozvojom sociálnej pedagogiky ako pedagogickej disciplíny. *V prvej etape* vývoja sociálna pedagogika existovala iba ako učebný predmet a začala sa vyučovať v roku 1990 na Katedre pedagogiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Iniciátorom zavedenia tohto predmetu do štúdia v odbore pedagogika bol P. Kompolt a vyučovať ho začala Z. Bakošová (2008, s. 19). *Druhé štádium* začalo v roku 1993, keď sa v rámci učiteľstva všeobecnovzdelávacích predmetov vytvorila v odbore pedagogika od 3. ročníka študijná špecializácia sociálna pedagogika (Gregorová, A., 2006, s. 40). Otvorenie študijnej špecializácie navrhol J. Pšenák (Bakošová, Z., 2008, s. 19). Význam pre pregraduálnu prípravu malo aj vydanie prvých vysokoškolských skrípt zo sociálnej pedagogiky, ktoré v roku 1994 napísala Z. Bakošová (1994) pod názvom „*Sociálna pedagogika. Vybrané problémy*“.

Na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici od školského roka 1994/95 možno hovoriť o *treťom štádiu* vývoja sociálnej pedagogiky, ktoré bolo spojené už s prípravou sociálnych pedagógov, pretože sa na Katedre pedagogiky otvorilo magisterské štúdium pod názvom „*Sociálny pedagóg*“ ako samostatná špecializácia v odbore Pedagogika. Postupne so vzdelávaním sociálnych pedagógov Katedra pedagogiky začala intenzívnejšie rozvíjať aj publikačnú činnosť, ktorá bola v značnej miere zameraná na saturáciu jednotlivých študijných odborov študijnou literatúrou. K prvým významným prácam na vtedajšej Katedre pedagogiky a sociálnej práce (takto sa premenovala v školskom roku 1998/99 a v školskom roku 2003/2004 získala pôvodný názov Katedra pedagogiky, pretože sa od nej odčlenila

a osamostatnila Katedra sociálnej práce), ktoré boli zamerané na študijný program „*Sociálna pedagogika*“ (Mgr.), ale aj „*Sociálna práca*“ (Bc.) patrila publikácia „*Sociálna pedagogika a sociálna práca*“ (2000, 2001), ktorú vypracoval autorský kolektív: Hroncová, J - Hudecová, A. - Matulayová, T.

O štvrtom štádiu možno hovoriť od roku 2003, od kedy sa na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici študuje študijný program „*Sociálna pedagogika*“ v odbore 1.1.4 Pedagogika pod garanciou J. Hroncovej. V tomto období sa na Katedre pedagogiky značne zintenzívnila publikačná a tiež vedecko-výskumná činnosť členov katedry nielen v zameraní na sociálnu pedagogiku, ale aj k iným študijným programom.

Od roku 2008 možno hovoriť o *piatom štádiu* rozvoja sociálnej pedagogiky a profesie sociálneho pedagóga, pretože v roku 2008 bola táto profesia legislatívne ukotvená *Zákomom č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní* v § 130, ktorý uvádza „*Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie*“. V rámci nich vymedzuje aj ďalšie zložky tohto systému, kde sa nachádza aj funkcia sociálneho pedagóga, ako profesionála v oblasti prevencie sociálno-patologických javov u detí a mládeže. Okrem školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie, teda centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centra špeciálno-pedagogického poradenstva tento zákon umožňuje pôsobiť sociálnym pedagógom a iným odborným zamestnancom tiež v základných a stredných školách (§ 27), špeciálnych výchovných zariadeniach (§120) a školských internátoch (§117). Tento zákon teda umožnil pomerne veľkorysú uplatnenie sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach, tiež v špeciálnych výchovných zariadeniach. Vysokoškolská príprava sociálnych pedagógov sa na Katedre pedagogiky začala od tohto obdobia orientovať viac na prípravu sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach, nakoľko to už školská legislatíva umožňovala. Kompetencie sociálnych pedagógov ako odborných zamestnancov bližšie konkretizoval *Zákon č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch* v § 24 pod názvom „*Sociálny pedagóg*“ nasledovne: „*Sociálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogovu závislých alebo inak znevýhodnených deťom a žiakom, ich zákonných zástupcov a pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení. Sociálny pedagóg plní úlohy sociálnej výchovy, podpory prosociálneho, etického správania, sociálno-pedagogickej diagnostiky prostredia a vzťahov, sociálno-pedagogického poradenstva, prevencie sociálno-patologických javov a reedukácie správania. Vykonáva expertízu činnosť a osvetovú činnosť.*“

Možno konštatovať, že kompetencie a činnosť sociálnych pedagógov, ktoré vymedzoval tento zákon v podstate odrážali základné kompetenčné činnosti (preventívne, poradenské, reedukačné, sociálno-diagnostické,..), na ktoré sociálna pedagogika v historickom kontexte i v súčasnosti kladla dôraz.

Študijný program „*Sociálna pedagogika*“ v odbore Pedagogika bol obsahovo viac zameraný na školskú preventívnu sociálno-výchovnú prácu a schválený aj v rámci predchádzajúcej komplexnej akreditácie uskutočnenej v roku 2008 na obdobie rokov 2009 – 2014. Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici ho v tomto zameraní predložila aj do ostatnej komplexnej akreditácie v roku 2014 a tiež bol úspešne akreditovaný v magisterskom štúdiu v rámci odboru Pedagogika pod číslom 7501. V akademickom roku 2018/2019 magisterský študijný program „*Sociálna pedagogika*“ má už 25. výročie svojej existencie na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Od vzniku študijného programu „*Sociálny pedagóg*“ a neskôr pod zmeneným názvom „*Sociálna*

pedagogika“ bol o toto štúdium veľký záujem, najmä v externej forme. V ostatných rokoch, podobne ako pri väčšine študijných programov, je už záujem o štúdium v študijnom programe „*Sociálna pedagogika*“, omnoho nižší. Je to spôsobené najmä nedostatočným využívaním legislatívnych možností uplatnenia sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach, pravdepodobne pre nedostatok finančných prostriedkov na túto pracovnú pozíciu.

Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici bola dlhodobo jedinou fakultou na Slovensku, na ktorej sa magisterský študijný program pod názvom „*Sociálna pedagogika*“ realizoval, na iných fakultách boli iba bakalárske študijné programy, čo v minulosti umožňovalo aj väčší prílev ich absolventov na naše magisterské štúdium. V profile absolventa študijného programu „*Sociálna pedagogika*“, v zmysle komplexnej akreditácie z roku 2014, sa uvádza, že: „Absolventi dokážu vykonávať a samostatne vedecky pracovať v základnom i aplikovanom výskume, v sociálno-výchovnej oblasti, vo verejnej správe. Ďalej môžu pracovať v zmysle *Zákona NR SR č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní* a *Zákona NR SR č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch* ako profesionálni sociálni pedagógovia v materských, základných a stredných školách, v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, v špeciálnych výchovných zariadeniach, v školských internátoch a pod.“

Od 1. septembra 2019 činnosť sociálneho pedagóga v školách a školských zariadeniach upravuje už nový zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch č. 138/2019. V tomto zákone už nie je sociálny pedagóg v samostatnom § 24 pod názvom *Sociálny pedagóg*, ale bol preradený do § 27 pod názvom „*Iní odborní zamestnanci*“, čo považujeme za nesprávne riešenie, pretože znižuje ich postavenie v škole, hoci školská prax a najmä skúsenosti škôl prostredníctvom realizácie projektu PRINED a projektu *Škola otvorená všetkým* (ŠOV) poukazujú na ich opodstatnenosť v školách. Naše pripomienky ako vzdelávateľov sociálnych pedagógov a tiež zo strany *Asociácie sociálnych pedagógov* tvorcovia tohto zákona, v rámci jeho pripomienkového konania, však nevzali vôbec do úvahy. Kompetencie sociálnych pedagógov v škole podľa aktuálneho zákona sú v porovnaní s predchádzajúcim zákonom značne oklieštené a nekorešponujú v plnej miere s profesijným štandardom :*Sociálny pedagóg, ktorý je platný. Podľa § 27 ods. 3 sociálny pedagóg „vykonáva preventívne činnosti, poskytuje poradenstvo zákonným zástupcom, pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom, vykonáva sociálno-pedagogickú diagnostiku prostredia a vzťahov, osvetovú činnosť a ďalšie činnosti v sociálno-výchovnej oblasti“*. Činnosť sociálneho pedagóga v škole neuvádza už úlohy v oblasti sociálnej výchovy, podpory prosociálneho a etického správania a reedukáciu správania u žiakov, ktoré patrili k základným kompetenciám sociálnych pedagógov v minulosti i v súčasnosti.

Na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB sa postupne s rozvojom študijného programu „*Sociálna pedagogika*“, ale aj iných študijných programov, od ktorých v tomto príspevku abstrahujeme, počas 25 ročného vývoja prípravy sociálnych pedagógov zintenzívňovala aj vedeckovýskumná a publikačná činnosť, ktorá bola zameraná na tento študijný program. Prostredníctvom nej vznikali mnohé učebnice, monografie a metodické príručky, ktoré študenti využívali pri výučbe jednotlivých predmetov. Viaceré z nich uvádzame v ďalšej časti tohto príspevku.

Katedra pedagogiky bola organizátorom 6 medzinárodných vedeckých konferencií SOCIALIA a síce 2007, 2009, 2011, 2014, 2017, 2019, ktoré boli ťažiskovo zamerané na problematiku sociálnej pedagogiky a sociálnych pedagógov. Ďalej zrealizovala aj 3 odborné semináre pre sociálnych pedagógov v škole (2 pod názvom *Sociálny pedagóg v škole* v roku 2012 a 2015 a jeden seminár v roku 2013 bol zameraný na oblasť prevencie sociálno-

patologických javov) a ďalšie podujatia. Všetky boli zamerané, okrem iných oblastí, aj na preventívnu sociálno-výchovnú prácu sociálnych pedagógov v škole, monitoring ich problémov a vzdelávacích potrieb. Na každej konferencii dochádzalo ku komparácii a výmene poznatkov a skúseností s inými vzdelávateľmi sociálnych pedagógov doma i v zahraničí.

Vzdelávanie sociálnych pedagógov na Slovensku sa rozvíja aj na ďalších vysokých školách, ktoré uvedieme iba stručne. K týmto univerzitám patria:

Trnavská univerzita v Trnave umožňuje prostredníctvom Pedagogickej fakulty a Katedry pedagogických štúdií absolvovať uchádzačom bakalársky a magisterský študijný program „*Sociálna pedagogika a vychovávateľstvo*“.

Žilinská univerzita v Žiline ponúkala v minulosti možnosť štúdia sociálnej pedagogiky v bakalárskom študijnom programe *Sociálna pedagogika* na Fakulte humanitných vied – Katedra pedagogických štúdií. V súčasnom období už táto fakulta má novoakreditovaný program nielen v bakalárskom ale i v magisterskom štúdiu pod názvom „*Sociálna pedagogika*“, čo možno hodnotiť z hľadiska rozvoja sociálnej pedagogiky a profesie sociálneho pedagóga na Slovensku pozitívne.

Univerzita Komenského v Bratislave ponúka študijný program „*Sociálna pedagogika a vychovávateľstvo*“ na Pedagogickej fakulte. Zabezpečuje ho Katedra pedagogiky a sociálnej pedagogiky v bakalárskom stupni štúdia. Pozitívne možno hodnotiť, že na tejto fakulte je sociálna pedagogika uvedená aj v názve katedry, čo je na Slovensku ojedinelý jav.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre ponúkala možnosť štúdia sociálnej pedagogiky vo forme učiteľského študijného programu a síce študijný program „Učiteľstvo pedagogiky“, kde mal študent možnosť (v kombinácii s druhým aprobačným predmetom) špecializovať sa na sociálnu pedagogiku od prvého ročníka štúdia v magisterskom stupni. V súčasnosti už neexistuje.

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave na Katedre pedagogiky realizovala v predchádzajúcom akreditačnom období bakalársky študijný program „*Sociálna pedagogika*“. Do akreditácie v roku 2014 však už tento študijný program fakulta nepredložila.

V minulosti existoval krátkodobo aj externý študijný program *Sociálna pedagogika* na **Prešovskej univerzite v Prešove v Ústave pedagogických vied na Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity**. V súčasnosti je po viacročnom prerušení na tejto fakulte opäť akreditovaný a realizovaný, tiež iba v externom štúdiu.

V súčasnosti ešte nemožno vyjadriť spokojnosť so vzdelávaním sociálnych pedagógov na slovenských vysokých školách, pretože je stále málo vzdelávateľov sociálnych pedagógov, najmä na magisterskom stupni štúdia. V Českej i Poľskej republike je rozvoj sociálnej pedagogiky i vzdelávanie sociálnych pedagógov inštitucionálne i personálne omnoho lepšie zabezpečené, no na druhej strane legislatívne ukotvenie sociálneho pedagóga v škole stále absentuje, ale na Slovensku už vyše 10 rokov sa profesia sociálneho pedagóga v školách a školských zákonoch nachádza.

2. Aktuálne problémy školských sociálnych pedagógov

Profesia sociálneho pedagóga ako odborného zamestnanca v školách a školských zariadeniach je v školskej legislatíve na Slovensku ukotvená iba od roku 2008 v *Zákone č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní*, v § 130. Vzhľadom k tomu, že išlo na Slovensku o novú profesiu, ktorá zatiaľ nie je legislatívne ukotvená ani v Českej a Poľskej republike, možno povedať, že problematika pôsobenia školských sociálnych pedagógov ešte ani po 10 rokoch jej existencie nie je v teoretickej, metodologickej a metodologickej rovine stále dostatočne

rozpracovaná. Z tohto dôvodu k prioritám „*Banskobystrickej školy sociálnej pedagogiky*“ pôsobiacej na Katedre pedagogiky patrila školská sociálno-výchovná práca sociálnych pedagógov, pretože pri výkone svojej funkcie sa stretávali s mnohými problémami. Tieto problémy sme riešili prostredníctvom výskumných úloh VEGA aj KEGA, v rámci ktorých sme vypracovali viaceré vysokoškolské učebnice, monografie, i metodické príručky. Výsledky našich empirických zistení sme tiež prezentovali na mnohých konferenciách doma i v zahraničí a v odbornej tlači. Taktiež boli určené najmä sociálnym pedagógom v praxi. Ako vzdelávacie pracovisko pripravujúce sociálnych pedagógov v magisterskom štúdiu sme považovali za povinnosť byť nápomocní sociálnym pedagógom pôsobiacim v základných a stredných školách, ktorí nás často o pomoc žiadali. Na riešenie problémov sociálnych pedagógov v škole sme zamerali viaceré výskumné úlohy VEGA a KEGA. Bez nároku na úplnosť uvádzame aspoň niektoré projekty, v ktorých bola J. Hroncová zodpovednou riešiteľkou:

- VEGA 1/4527/07: „*Profesijné kompetencie sociálnych pedagógov v oblasti prevencie sociálnej patológie u detí a mládeže*“;
- KEGA 028UMB-4/2012: „*Preventívna sociálno-výchovná práca na základných a stredných školách z aspektu funkcie sociálneho pedagóga*“;
- VEGA 1/0303/11: „*Spolupráca inštitúcií verejnej správy so školami v oblasti prevencie sociálnopatologických javov v osobitným zreteľom na uplatnenie sociálnych pedagógov v Banskobystrickom kraji*“;
- KEGA č. 030UMB-4/2014: „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizáčného vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“.

Problémy sociálnych pedagógov v škole sme prvýkrát monitorovali na medzinárodnom odbornom seminári pod názvom: „*Sociálny pedagóg v škole*“ (2012), ktorý sa konal na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici dňa 06.11.2012. Na tento seminár sme pozvali sociálnych pedagógov zo škôl a školských zariadení, ale aj z iných výchovných inštitúcií, kde pôsobili. Prítomní boli ako prednášatelia viacerí vysokoškolskí učitelia z Čiech (B. Kraus), z Poľska (M. Walancik), Slovenska (C. Határ) a sociálni pedagógovia z praxe (K. Kropáčová, L. Tichý, I. Erlichová, D. Paučíková a ďalší) a tiež zástupcovia školských sociálnych pedagógov z Trenčína (B. Tomanová, J. Baláž, M. Rečičárová), kde sociálne pedagogičky pracujú na všetkých základných školách a preto mesto Trenčín, ktoré finančne podporuje zamestnávanie sociálnych pedagogičiek, dávame za „*príklad dobrej praxe*“. Na tomto seminári sociálni pedagógovia poukazovali najmä na tri vážne problémy, s ktorými sa stretávajú pri výkone svojej profesie:

- absencia profesiogramu, respektíve profesijného štandardu „*Sociálny pedagóg*“;
- absencia metodických príručiek pre ich sociálno-výchovnú prácu,
- absencia kontinuálneho vzdelávania pre sociálnych pedagógov.

V rámci výskumných úloh sme sa na Katedre pedagogiky snažili tieto problémy riešiť. Vo výskumnej úlohe KEGA č. 030UMB-4/2014 pod názvom: „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizáčného vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“ sme sa zamerali jednak na tvorbu metodických príručiek, ale aj na riešenie problému kontinuálneho vzdelávania, ktorý im bude umožňovať ďalší profesijný a odborný rozvoj.

V rámci riešenia tejto úlohy KEGA sme opäť v roku 2014 a 2015 monitorovali aj problémy sociálnych pedagógov v škole, ktoré sme komparovali s problémami získanými prostredníctvom

výpovedí sociálnych pedagógov na odbornom seminári „ *Sociálny pedagóg v škole*“ v roku 2012 a riešili sme ich nasledovne:

2.1. Absencia profesijného štandardu: „*Sociálny pedagóg*“

bola považovaná za rozhodujúci problém, na ktorý sociálni pedagógovia v roku 2012 poukazovali. Profesijný štandard vymedzuje činnosti školských sociálnych pedagógov ako odborných zamestnancov, čo bolo pre sociálnych pedagógov dôležité, pretože ani vedenie školy, ani iní odborní a pedagogickí zamestnanci, túto profesiu nepoznali, v dôsledku čoho boli kompetencie sociálnych pedagógov nejasné, ich činnosti rôznorodé a diferencované. Často boli využívaní ako pedagogickí asistenti, prípadne na riešenie aktuálnych porúch v správaní žiakov, dozor na chodbách, supľovanie hodín a pod. Na príprave štandardu sme chceli participovať z toho dôvodu, že sme jeho prípravu mali naplánovanú v rámci projektu KEGA č. 030UMB-4/2014 pod názvom „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizáčného vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“ . Z tohto dôvodu J. Hroncová ako zodpovedná riešiteľka projektu vyvinula iniciatívu smerom k vedeniu Odboru pedagogických a odborných zamestnancov siete škôl a školských zariadení, kontinuálneho vzdelávania na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu so žiadosťou o informáciu, či už profesijný štandard nie je spracovaný a v prípade negatívnej odpovede sme ponúkli spoluprácu na jeho tvorbe. Bývalý riaditeľ odboru pozitívne hodnotil našu ponuku a sprostredkoval našu participáciu na príprave profesijného štandardu „*Sociálny pedagóg*“ s koordinátorkou odbornej aktivity 1.1 Projektu PKR, pracovníčkou metodicko-pedagogického centra detašovaného pracoviska v Žiline. Profesijný štandard „*Sociálny pedagóg*“ sa nachádzal v štádiu počiatočnej prípravy a preto naša participácia na jeho tvorbe bola možná a spolupráca nám bola ponúknutá zo strany riešiteľského pracoviska, čo sme hodnotili vysoko pozitívne a na tvorbe profesijného štandardu sme ďalej pokračovali do finálneho stavu.

Profesijný štandard „*Sociálny pedagóg*“ bol oficiálne vypracovaný Metodicko-pedagogickým centrom v Bratislave v rámci projektu „*Profesijný a kariérový rast*“ v operačnom programe „*Vzdelávanie*“ za našej výraznej spolupráce (J. Hroncová, . a I. Emmerová, z Katedry pedagogiky PF UMB) a bol spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie. Profesijný štandard „*Sociálny pedagóg*“ už existuje a od roku 2017 je zverejnený na stránke MŠVVaŠ v Pokyne ministra č. 39/2017 v prílohe č. 19 pod názvom „*Sociálny pedagóg*“ . Základný problém sociálnych pedagógov v škole bol vyriešený, no na škodu veci ho doteraz všetci sociálni pedagógovia dostatočne nevyužívajú respektíve o ňom ani nevedia.

2.2. Absencia metodických príručiek pre sociálnych pedagógov pre jednotlivé typy škôl.

Druhým vážnym problémom, na ktorý poukazovali sociálni pedagógovia v roku 2012 bola absencia metodických materiálov. Aj tento problém bol čiastočne riešený zo strany Katedry pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB vo viacerých výskumných projektoch KEGA, výstupmi ktorých boli aj publikačné aktivity metodického charakteru. Autorský kolektív vo výskumnom projekte KEGA č. 028UMB-4/2012 pod názvom „*Preventívna sociálno-výchovná práca na základných a stredných školách z aspektu funkcie sociálneho pedagóga*“ (zodp. riešiteľka J. Hroncová) spracoval viaceré publikácie určené sociálnym pedagógom v praxi napríklad „*Sociálna pedagogika na Slovensku. História a súčasnosť*“ (2012), „*Sociálny pedagóg v škole*“ (2012) a najmä Metodická príručka pre sociálnych pedagógov a koordinátorov prevencie, spracovaná autorským kolektívom Hroncová, J. – Emmerová, I., Kropáčová, K. a kol.

pod názvom „*Preventívna sociálno-výchovná činnosť v škole*“ (2013), ktorá je sprístupnená aj v elektronickej verzii na webovej stránke hlavnej riešiteľky projektu J. Hroncovej a sociálni pedagógovia z praxe, ale aj študenti sociálnej pedagogiky, ju môžu využívať. Na tento projekt nadväzoval aj výskumný projekt KEGA č. 030UMB-4/2014 pod názvom „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizačného vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“, v rámci riešenia ktorého bol realizovaný celoslovenský empirický výskum zameraný na pôsobenie sociálnych pedagógov. Bol publikovaný v monografii „*Sociálny pedagóg v škole v teoretickej reflexii a praxi*“ spracovanej v autorskom kolektíve pod vedením J. Hroncovej v roku 2015. V tejto publikácii sú prezentované hlavné problémy a vtedajší stav pôsobenia sociálnych pedagógov v školách na Slovensku najmä v rámci projektu PRINED. K ďalším metodickým príručkám a publikáciám, ktoré boli vypracované pre sociálnych pedagógov boli publikácie „*Sociálna patológia pre sociálnych pedagógov*“ (2014) a „*Sociálno-výchovná práca s rodinou z aspektu sociálnej pedagogiky*“ (2015) spracovaná autorským kolektívom pod vedením J. Hroncovej. K prácam metodického charakteru patrila aj publikácia autorov I. Emmerová, M. Niklová a M. Dulovics „*Základy mediálnej výchovy pre sociálnych pedagógov a pedagógov*“ (2015) a tiež samostatné publikácie M. Niklovej: „*Sociálny pedagóg ako pomáhajúca profesia a jeho uplatnenie vo výchovných, sociálnych a iných zariadeniach*“ (2013), „*Profesijné kompetencie a špecifiká pôsobenia sociálnych pedagógov v školách*“ (2013), M. Dulovicsa: „*Špecifiká pôsobenia sociálnych pedagógov v školskom prostredí*“ (2014) a ďalších autorov.

2.3. Absencia možností ďalšieho kontinuálneho vzdelávania

Predstavovala tretí problém, ktorý sme riešili v rámci vyššie uvedenej výskumnej úlohy KEGA č. 030UMB-4/2014 pod názvom: „*Vypracovanie a overovanie koncepcie aktualizačného vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v praxi s osobitným zreteľom na školských sociálnych pedagógov*“. Jedným z výstupov z tejto úlohy bolo aj vypracovanie koncepcie aktualizačného vzdelávania pre školských sociálnych pedagógov, ktorú hlavná riešiteľka predložila na akreditáciu na MŠVVaŠ SR pod názvom: „*Prípravné atestačné vzdelávanie pre prvú atestáciu pre odborných zamestnancov – sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach*“, ktoré bolo schválené MŠVVaŠ SR dňa 09.02.2016 a platí do roku 2021. Možno konštatovať, že aj napriek nášmu úsiliu o vypracovanie tohto vzdelávania, je zo strany školských sociálnych pedagógov o toto vzdelávanie nedostatočný záujem. Vysvetľujeme si to tou skutočnosťou, že väčšina z nich pôsobí v základných školách iba v rámci projektov, predtým PRINED a v súčasnosti *Škola otvorená všetkým* (ŠOV), teda dočasne a nevedia, či sa im absolvovanie tohto programu v práci oplatí. Jednou z príčin nedostatočného záujmu o toto vzdelávanie je aj skutočnosť, že vedenie škôl sociálnych pedagógov pracujúcich v rámci projektu nechce uvoľňovať počas pracovných dní na vzdelávacie aktivity, pretože musia plniť úlohy vyplývajúce z projektu v oblasti starostlivosti o žiakov.

3. Občianske združenie „Asociácia sociálnych pedagógov“ – jeho ciele, obsahové zameranie a poslanie

Ako už bolo uvedené vyššie, v roku 2018 plynie 25 rokov od začiatku prípravy sociálnych pedagógov na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Zo strany sociálnych pedagógov z praxe, pôsobiacich v školách, ale aj v sociálnej sfére a najmä v centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, ktorých Katedra pedagogiky požívala na odborné podujatia, bola priebežne prezentovaná požiadavka na prehĺbenie vzájomnej spolupráce a tiež

založenie občianskeho združenia, respektíve komory, ktorá by sociálnych pedagógov na Slovensku zastrešovala, pomáhala riešiť ich problémy a umožnila prehĺbenie vzájomnej spolupráce a zefektívnenie ich činnosti. Táto požiadavka bola intenzívna najmä zo strany sociálnych pedagógov z centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, v ktorých sa pracovná pozícia sociálneho pedagóga vyskytuje najčastejšie. Z tohto dôvodu sme sa na Katedre pedagogiky, v spolupráci so sociálnymi pedagógmi z praxe, rozhodli vytvoriť Občianske združenie „*Asociácia sociálnych pedagógov*“ s celoslovenskou pôsobnosťou. Súhlas so sídlom tohto združenia na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB udelil začiatkom roka 2018 rektor Univerzity Mateja Bela. O. z. „*Asociácia sociálnych pedagógov*“ bolo Ministerstvom vnútra SR zaregistrované dňa 24. 04. 2018 pod identifikačným číslom 51646692. Založenie „*Asociácie sociálnych pedagógov*“ so sídlom na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici predstavuje vyústenie snáh a aktivít Katedry pedagogiky a „*Banskobystrickej školy sociálnej pedagogiky*“, v teoreticko-praktickej rovine i v oblasti spolupráce so sociálnymi pedagógmi v praxi.

Ciele a zameranie O.z. „*Asociácia sociálnych pedagógov*“ (ASPg) sú v zmysle jej stanov nasledovné:

„Hlavným cieľom Občianskeho združenia Asociácia sociálnych pedagógov je združovať ľudí, ktorí participujú na vysokoškolskej príprave sociálnych pedagógov v oblasti teórie, metodológie, metodiky a ďalšieho vzdelávania, ďalej sociálnych pedagógov pôsobiach v školách a školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, v špeciálnych výchovných zariadeniach a tiež absolventov sociálnej pedagogiky, ktorí pôsobia v praxi na iných sociálno-výchovných pozíciách. Ďalej sa v zmysle Stanov ASPg, do činnosti Asociácie sociálnych pedagógov môžu zapojiť absolventi odboru pedagogika, ktorí už pracujú alebo majú záujem pracovať v oblasti prevencie, intervencie a poskytovania poradenstva najmä pre deti a žiakov ohrozených sociálno-patologickými javmi, zo sociálne znevýhodneného prostredia, drogový závislým alebo inak znevýhodneným deťom a žiakom, ich zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení a môžu v zmysle platnej školskej legislatívy pôsobiť ako sociálni pedagógovia v škole.“

Tento cieľ bude *Asociácia sociálnych pedagógov* plniť nasledovnými činnosťami:

1. Rozvíjaním sociálnej pedagogiky na vysokých školách, ktoré pripravujú sociálnych pedagógov v bakalárskom, magisterskom alebo doktorandskom štúdiu na úrovni teórie, metodológie, metodiky a praxe, v súlade s najnovšími trendmi rozvoja tejto disciplíny u nás i v zahraničí, s akcentom na výchovné a spoločenské požiadavky.
2. Prehĺbením a zintenzívnením spolupráce vzdelávateľov sociálnych pedagógov a sociálnych pedagógov pôsobiach v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, v školách, špeciálnych výchovných zariadeniach a v iných oblastiach sociálno-výchovnej praxe.
3. Asociácia sociálnych pedagógov sa usiluje o podporu a rozvíjanie sociálnej pedagogiky v oblasti teórie, metodiky, metodológie i praxe na národnej i medzinárodnej úrovni.
4. Občianske združenie je nepolitické, dobrovoľné a záujmové združenie fyzických a právnických osôb, ktoré odmieta akúkoľvek diskrimináciu na základe príslušnosti k určitej národnosti, rase, náboženstvu alebo pohlaviu a zaväzuje svojich členov k dodržiavaniu tohto princípu pri výkone svojej činnosti v rámci ASPg i mimo nej.
5. Asociácia sociálnych pedagógov pracuje ako občianske združenie, pričom sa riadi všeobecne platnými právnymi predpismi o združovaní občanov a tiež princípmi a zameraním sociálnej pedagogiky. Pôsobí na celom území SR, bola založená na dobu neurčitú (Stanovy ASPg, 2018, s. 1-2).

Poslanie a činnosť O.z. „*Asociácia sociálnych pedagógov*“ sú v Stanovách ASPg definované takto:

1. Poslaním združenia „*Asociácia sociálnych pedagógov*“ je prispievať svojou činnosťou k ďalšiemu rozvíjaniu školskej preventívnej sociálno-výchovnej práce v školách a školských zariadeniach, ďalej k zvýšeniu efektívnosti v prevencii sociálno-patologických javov, rozširovaní odborných vedomostí a praktických zručností v sociálnej pedagogike, osobitne v činnosti sociálnych pedagógov prostredníctvom odborných seminárov, výcvikov, workshopov, publikačnej činnosti a ďalších aktivít pre členov tohto združenia, jeho sympatizantov, študentov sociálnej pedagogiky a iných záujemcov.

2. Združenie orientuje svoju činnosť na:

- združovanie členov v súlade s poslaním ASPg,
- organizáciu odborných podujatí,
- podporovanie rozvoja vzdelávacích programov pre sociálnych pedagógov,
- spoluprácu s domácimi a zahraničnými partnermi pri príprave a realizácii výskumných a vzdelávacích projektov,
- tvorbu a vydávanie učebných a metodických materiálov pre potreby svojich vzdelávacích programov,
- podporu študijných ciest a pracovných pobytov členov združenia,
- podporu poradenskej a metodickej činnosti v súlade s poslaním a činnosťou združenia,
- inšpirovanie sociálnych pedagógov a všetkých svojich členov k prevencii a riešeniu sociálno-patologických javov u detí, mládeže a dospelých,
- iniciovanie legislatívnych i organizačných opatrení zameraných na zvýšenie prestíže a posilnenie profesie sociálnych pedagógov v školách, školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie a iných sociálno-výchovných inštitúciách,
- vydávanie informačných i odborných materiálov,
- spoluprácu s vedeckými a odbornými združeniami doma i v zahraničí, na participácii, tvorbe a propagácii kontinuálneho vzdelávania pre sociálnych pedagógov pôsobiacich v sociálno-výchovnej praxi, reprezentáciu ASPg navonok pri jednaniach s vládnyimi a inými organizáciami v otázkach týkajúcich sa posilnenia profesionalizácie prevencie v školách a školských zariadeniach,
- podporu študijných ciest a pracovných pobytov členov ASPg na významných odborných podujatiach doma i v zahraničí (Stanovy ASPg, 2018, s. 2-3).

Ďalej bude poslaním združenia pomáhať svojim členom pri realizovaní prevencie, poradenstva a terapie v sociálnej, sociálno-výchovnej a pedagogickej oblasti nasledovnými aktivitami:

- organizovať, sprostredkovať alebo zabezpečovať študijnú, vzdelávaciu, informačnú a expertnú činnosť pre odborný rast svojich členov,
- realizovať aktivity, na ktoré organizácia získala akreditáciu v zmysle zákonov SR,
- presadzovať spoločné záujmy svojich členov vo verejnosti smerom k samospráve a štátnej správe v kontexte zamerania sociálnej pedagogiky a oficiálneho profesijného štandardu Sociálny pedagóg, ktorý je oficiálne zverejnený na stránke MŠVVaŠ SR v pokyne ministra školstva č. 39, príloha č. 19 pod názvom „*Sociálny pedagóg*“,
- sprostredkovať rozširovanie odborných, legislatívnych, vedeckých a výskumných poznatkov a skúseností z oblasti sociálnej pedagogiky a profesijného štandardu „*Sociálny pedagóg*“, tvoriť nové vzdelávacie programy a metodické príručky na zvýšenie efektívnosti profesionálneho pôsobenia sociálnych pedagógov v školách a školských zariadeniach, nadväzovať a rozvíjať

spoluprácu s podobnými inštitúciami doma i v zahraničí, presadzovať dôslednejšie využívanie existujúceho legislatívneho ukotvenia pozície sociálnych pedagógov vo všetkých typoch škôl a školských zariadení,

- vydávať odborné publikácie, propagovať sociálno-pedagogické diagnostické metódy, zborníky a iné materiály z odborných podujatí (Stanovy ASPg, 2018).

Na Ustanovujúcom Valnom zhromaždení O. z. „Asociácia sociálnych pedagógov“, ktoré sa konalo dňa 20.6.2018, bolo na základe prihlášok prihlásených 40 riadnych členov, 2 mimoriadni a jeden študent. O členstvo v ASPg je naďalej značný záujem zo strany slovenských sociálnych pedagógov, čo hodnotíme zo strany Predsedníctva tohto občianskeho združenia vysoko pozitívne. Ustanovujúce Valné zhromaždenie ASPg dňa 20.6.2018 zvolilo hlavné orgány ASPg, zodpovedné za jej činnosť, ktoré sú zverejnené spolu s prihláškami (na ktoré sa môžu sociálni pedagógovia naďalej prihlasovať) na webovej stránke predsedníčky ASPg J. Hroncovej, tiež na stránke M. Niklovej, podpredsedníčky a na stránke Katedry pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB, ktorá je oficiálnym sídlom tohto občianskeho združenia. Podľa doterajšieho záujmu o členstvo v O. z. ASPg možno predpokladať, že občianske združenie bude osožné nielen pre sociálnych pedagógov v praxi pri riešení ich problémov a zefektívňovaní preventívnej sociálno-výchovnej práce v školách a školských zariadeniach, ale aj pre ďalší rozvoj slovenskej sociálnej pedagogiky.

Katedra pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici rozvíja sociálnu pedagogiku už 25 rokov. V počiatkoch jej rozvoja to bolo najmä na úrovni pedagogickej činnosti zameranej na zabezpečenie výučby študentov v študijnom programe sociálna pedagogika, čo trvalo takmer desať rokov. Od roku 2004 sme výrazne zintenzívnili vedeckovýskumnú a tiež publikačnú činnosť, v rámci ktorej sme spracovali mnohé publikácie z oblasti teórie, ale i metodiky sociálnej pedagogiky, s osobitným zreteľom na ich využitie vo vyučovacom procese i v praxi sociálnych pedagógov v škole. Aktuálne problémy sociálnych pedagógov riešime priebežne aj v odbornej tlači (napr. v časopisoch *Manažment školy v praxi*, *Sociálna pedagogika*,...) a tiež v *Zborníkoch vedeckovýskumných prác Katedry pedagogiky č. 1-15*. V nich každoročne prezentujeme výsledky našich vedeckovýskumných aktivít a dávame aj možnosť publikovania zahraničným spolupracovníkom a doktorandom. Najväčšiu možnosť výmeny skúseností a riešenia problémov sociálnych pedagógov v praxi umožňuje *Asociácia sociálnych pedagógov*, o.z., v rámci ktorej realizujeme sociálno-výchovné aktivity o ktoré majú sociálni pedagógovia záujem, v zmysle Stanov tohto občianskeho združenia.

Literatúra

GREGOROVÁ, A. 2006. *Pregraduálna príprava sociálnych pedagógov u nás a v zahraničí*. In *Sociálny pedagóg. Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: UK, 2006. ISBN 80-223-2205-9. s. 37-43.

DULOVICS, M. 2014. *Špecifika pôsobenia sociálnych pedagógov v školskom prostredí*. Banská Bystrica : Belianum. 138 s. ISBN 978-80-557-0718-1.

HRONCOVÁ, J. – HUDECOVÁ, A. – MATULAYOVÁ, T. 2000. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Banská Bystrica : PF UMB, 2000. 293 s. ISBN80-8055-427-7.

HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. 2004. *Sociálna pedagogika*. Banská Bystrica : PF UMB, 2004. 280 s. ISBN 80-8083-028-2.

HRONCOVÁ, J. – STAŇOVÁ, J. a kol.: *Život a dielo prof. Ondreja Baláža (K otázkam sociálnej pedagogiky)*. Banská Bystrica : PF UMB. 2007.

ISBN 978-80-8083-381-7.

- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. – KRAUS, B. a kol. 2008. *K dejinám sociálnej pedagogiky v Európe*. Ústí nad Labem : PF UJEP, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7414-07-2.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. a kol. 2009. *Sociálna pedagogika – vývoj a súčasný stav*. Banská Bystrica : PF UMB, 2009. 276 s. ISBN 978-80-8083-819-5
- HRONCOVÁ, J. a kol. 2012. *Sociálna pedagogika na Slovensku (história a súčasnosť)*. Banská Bystrica : PF UMB, 2012. 164 s. ISBN 978-80-557-0356-5.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. – KROPÁČOVÁ, K. a kol. 2013. *Preventívna sociálno-výchovná činnosť v škole*. Banská Bystrica : BELIANUM, 2013. 346 s. ISBN 978-80-557-0596-5.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. – HRONEC, M. 2014. *Sociálna patológia pre sociálnych pedagógov*. Banská Bystrica : BELIANUM, 2014. 300 s. ISBN 978-80-557-0806-5.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. a kol. 2015. *Sociálny pedagóg v škole v teoretickej reflexii a praxi*. Banská Bystrica : BELIANUM, 2015. 287 s. ISBN 978-80-557-0957-4.
- HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. – CIMPRICHOVÁ GEŽOVÁ, K. 2015. *Sociálno-výchovná práca s rodinou z aspektu sociálnej pedagogiky*. Banská Bystrica : BELIANUM, 2015. 180 s. ISBN 978-80-557-0926-0.
- NIKLOVÁ, M. 2013. *Sociálny pedagóg ako pomáhajúca profesia a jeho uplatnenie vo výchovných, sociálnych a iných zariadeniach*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2013. 90 s. ISBN 978-80-557-0561-3.
- NIKLOVÁ, M. 2013. *Profesijné kompetencie a špecifiká pôsobenia sociálnych pedagógov v školách*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta:2013.91s.ISBN978-80-557-0560-6.

Kontakt na autora

prof. PhDr. Jolana Hroncová, PhD.
vedúca Katedry pedagogiky a predsedníčka *Asociácie sociálnych pedagógov*
Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici
Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica
e-mail: jolana.hroncova@umb.sk

POĽSKÁ SOCIÁLNA PEDAGOGIKA A JEJ TRANSFORMÁCIA PO SPOLOČENSKÝCH ZMENÁCH

prof. nadzw. dr hab. Marek Walancik

Poľská sociálna pedagogika – genéza vzniku a vývoja

V európskych štátoch sa sociálna pedagogika rozvíja od polovice 19. storočia. Jej rodiskom je Nemecko. Vývoj poľskej sociálnej pedagogiky začal na prelome 19. a 20. storočia pod silným vplyvom nemeckej sociálnej pedagogiky, ale aj pozitivistickej sociológie. Za jej zakladateľku sa považuje Helena Radlińská, ktorá sa zaoberala najmä problematikou starostlivosti a sociálnej pomoci. Základom Radlińskej koncepcie sociálnej pedagogiky je otázka vzťahu medzi človekom a lokálnym prostredím, kde na jednej stránke ide o zistenie vplyvov životných podmienok na vývoj jednotlivca, a na druhej stránke o možnosti pretvárania existujúcich reálií. V rámci koncepcie Heleny Radlińskej rezonujú aj názory Aleksandra Kamińskiego. Kamińskiego vízia sociálnej pedagogiky bola jednoznačne nasmerovaná na

Názov: *SOCIALIA 2019 „QUO VADIS SOCIÁLNA PEDAGOGIKA V 21. STOROČÍ?“*

Vydanie: prvé
Rozsah: 337 strán
Náklad: 120 ks
Formát: A5
Vydavateľ: Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Tlač: Equilibria Košice

ISBN 978-80-557-1646-6